

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

О.Л. Муренко, Г.М. Гаряева

ОСНОВИ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Навчально-методичний посібник

для студентів денної та заочної форми навчання зі спеціальності
«Екологія і охорона навколишнього середовища»

Затверджено
редакційно-видавничою
радою університету,
протокол № 3 від 28.12.09

Харків НТУ «ХП» 2011

ББК 67.407я7
М - 91
УДК 349.6

Рецензенти:

Бредіхіна В.Л., канд.юрид.наук. кафедри екологічного права
Національної юридичної академії України ім. Я.Мудрого;

Ю.І.Панфілов, канд..пед, наук, доцент, НТУ «ХП»

Муренко О.Л.

**М91 Основи екологічного права: Навч.-метод.посіб. / О.Л. Муренко,
Г. М. Гаряєва – Х.: НТУ “ХП”, 2011 – 58 с.**

ISBN 978-966-593913-9

Знання основ екологічного права допоможе спеціалістам у сфері екології і охорони навколишнього середовища орієнтуватися у безлічі правових понять, пов'язаних з використанням природних ресурсів у різноманітних сферах життєдіяльності людини.

Кожна тема містить лекційний матеріал, поданий у вигляді тез, контрольні питання, задачі, тестові завдання для самостійної роботи студентів.

Призначено для студентів, що вивчають спеціальність «Екологія і охорона навколишнього середовища».

Бібліогр.: 66 назв.

ББК 67.407я7
УДК 349.6

ISBN 978-966-593913-9

© О.Л. Муренко, Г.М. Гаряєва, 2011 р.
© НТУ “ХП”, 2011 р

ВСТУП

Курс екологічного права є складовою частиною безперервної екологічної освіти та виховання студентів та спрямований на розвиток у студентській молоді еколого-правового світогляду, спеціального еколого-правового мислення, закріплення необхідних юридичних знань, з метою вирішення конкретних питань їх майбутньої практичної діяльності щодо захисту екологічних прав людини, забезпечення правопорядку у процесі реалізації екологічної політики держави.

В основу курсу «Екологічне право» покладена цілісна і взаємопов'язана концепція широкого розуміння екологічного права як інтегрованої спільності і комплексної галузі права, яка об'єднує такі складові, як природоресурсове право, природоохоронне (право навколишнього природного середовища, середовищеохоронне) право і комплексний міжгалузевий інститут правової екології людини (правове забезпечення екологічної безпеки людини), норми яких регулюють екологічні суспільні відносини у галузі використання природних ресурсів (природоресурсні), охорони навколишнього природного середовища (середовище-охоронні) і відносини щодо забезпечення життя і здоров'я людини від небезпечного природного та техногенного впливу (антропоохоронні).

Ці наукові ідеї знайшли своє втілення в актах екологічного законодавства, прийнятих в Україні, зокрема, в Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року, Законі України «Про природно-заповідний фонд» від 16 червня 1992 року, Законі України «Про охорону атмосферного повітря» від 16 жовтня 1992 року, Законі України «Про тваринний світ» від 3 березня 1993 року, Лісовому кодексі України від 21 січня 1994 року. Законі України «Про екологічну експертизу» від 9 лютого 1995 року, ряді законопроектів, переданих для розгляду до Верховної Ради, Законі України «Про зони надзвичайних екологічних ситуацій» та прийнятих підзаконних актах, змінах і доповненнях до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища».

Реалізація курсу лекцій з екологічного права передбачає формування у студентів сталої системи еколого-правових поглядів і знань, навичок застосування екологічного законодавства, підвищення рівня свідомості і еколого-правової культури, розуміння необхідності позитивної екологічно спрямованої поведінки, вміння вибору оптимальних державно-правових засобів щодо забезпечення екологічної безпеки людини у процесі будь-якої діяльності, охорони довкілля, ефективного використання природних ресурсів та захисту екологічних прав особи.

Тема 1. Екологічне право як самостійна галузь права

1. Предмет, метод і система екологічного права.
2. Поняття і види екологічних відносин.
3. Об'єкти і суб'єкти екологічного права.
4. Джерела екологічного права.

Готуючись до засвоєння даної теми, слід з'ясувати сутність екологічних відносин як предмета екологічного права, що є правовою формою цих відносин, специфіку й різновиди екологічних відносин, поняття екологічного права як самостійної галузі права та його складових: підгалузей права, правових інститутів тощо. Важливо також визначити джерела екологічного права, які виявляються в різних формах (у законах та підзаконних актах), усвідомити співвідношення понять екологічного права і екологічного законодавства, а також метод правового регулювання екологічних відносин.

Поняття екологічного права та етапи становлення і розвитку. Екологічне право – самостійна галузь права.

Поняття екологічних відносин як предмета екологічного права. Види цих відносин: земельні, водні, надрові, рослинні, фауністичні, атмосферно-повітряні, охоронні та ін.

Об'єкти та суб'єкти екологічного права: об'єкти – земельні, водні, надрові, рослинні ресурси, тваринний світ, атмосферне повітря, сонячна, вітряна, термічна енергія та інші природні ресурси; суб'єкти – організації (установи) та громадяни України, іноземні юридичні та фізичні особи, відповідні органи управління в галузі екології.

Особливості методу еколого-правового регулювання екологічних відносин. Необхідність використання адміністративного, цивільно-правового регулювання екологічних відносин (змішаний метод).

Система екологічного права. Загальна та особлива частини екологічного права. Підгалузі права: земельне, водне, надрове, рослинне, фауністичне, атмосферно-повітряне, охоронне право та ін.

Принципи екологічного права: правове забезпечення гармонізації взаємодії суспільства і природи: правове забезпечення раціонального та ефективного використання природних ресурсів: правове закріплення пріоритетності екологічних вимог: правове забезпечення належної охорони довкілля та ін.

Поняття, загальна характеристика і система джерел екологічного права.

Конституція України – основне джерело екологічного права.

Закон України „Про охорону навколишнього природного середовища” як базовий закон у системі джерел екологічного права.

Поресурсові закони – спеціалізовані джерела екологічного права України (Земельний, Лісовий, Водний кодекси, Кодекс про надра, закони "Про природно-заповідний фонд", "Про охорону атмосферного повітря",

"Про тваринний світ", "Про рослинний світ").

Нормативні акти органів виконавчої влади як джерела екологічного права (укази Президента, декрети та постанови Кабінету Міністрів України, розпорядження місцевих державних адміністрацій).

Відомчі підзаконні нормативні акти – джерела екологічного права.

Особливості нормативних актів органів місцевого самоврядування як джерел екологічного права.

Міжнародно-правові акти як джерела екологічного права.

Роль судової та арбітражної практики в регулюванні екологічних відносин.

Питання для самостійної роботи:

1. Поняття екологічних відносин і їх різновидів (земельні, водні, лісові, атмосферно-повітряні тощо).

2. Поняття екологічного права, його підгалузей (земельного, лісового, гірничого, фауністичного тощо), основних правових інститутів, загальної і особливої його частин.

3. Особливості методу правового регулювання екологічних відносин.

4. Принципи екологічного права і їх правове забезпечення.

5. Співвідношення екологічного права та екологічного законодавства. Поняття і класифікація джерел екологічного права. Закони та підзаконні нормативні акти. Акти міністерств і відомств, їх державна реєстрація та її правові наслідки.

6. Роль судово-арбітражної практики в регулюванні екологічних відносин.

7. Міжнародно-правові акти.

Література

1. Конституція України. – К, 1996.

2. Екологічне право України (Загальна частина): навч. посібник. – Х., 1995.

3. Екологічне право України (Особлива частина): навч. посібник. – Х., 1996.

4. Збірник законодавчих актів України про охорону навколишнього природного середовища: У 3 т. – Чернівці, 1996.

Тема 2. Право власності на природні ресурси

1. Поняття і зміст права власності на природні ресурси.

2. Форми права власності на природні ресурси.

3. Суб'єкти і об'єкти права власності на природні ресурси.

4. Методи забезпечення права власності на природні ресурси.

Необхідно з'ясувати співвідношення трьох форм власності на природні ресурси: державної, колективної та приватної, а також дати чітке

визначення кожної з них. Особливу увагу слід звернути на сутність права виключної власності народу України на природні ресурси і простежити, як вона співвідноситься з іншими формами власності. Потрібно розглянути підстави виникнення права власності та особливий порядок його припинення, а також сутність охорони права власності на природні ресурси та засоби і методи такої охорони.

Поняття та особливості права власності на природні ресурси. Зміст права власності. Форми власності на природні ресурси та їх взаємодія. Особливості застосування права комунальної власності на природні ресурси.

Суб'єкти та об'єкти права власності на природні ресурси. Співвідношення між об'єктами екологічного права і об'єктами права власності на природні ресурси. Земля і тваринний світ як об'єкти права приватної власності.

Підстави виникнення права власності на природні ресурси. Особливості виникнення права державної власності. Порядок надання природних ресурсів у власність, приватизація земель. Загальна характеристика угод як підстави виникнення права власності на природні ресурси. Державно-правові акти – документи, що посвідчують право власності на природні ресурси.

Основні права та обов'язки власників на природні ресурси. Захист і гарантії прав власників. Обмеження прав власників природних ресурсів в інтересах держави та суспільства.

Підстави припинення права власності, види та класифікація таких підстав. Безумовні й умовні підстави припинення права власності на природні ресурси. Порядок і умови припинення права приватної власності на землю.

Відповідальність за угоди, які порушують право власності на природні ресурси.

Завдання

1. Верховна Рада Автономної Республіки Крим прийняла рішення, яким проголосила землі кримського узбережжя власністю республіки. До їх складу належать землі Кримського державного заповідника та Никитського ботанічного саду, які також оголошені власністю Автономної Республіки Крим.

Чи відповідає дане рішення Конституції і законам України? Які підстави виникнення права комунальної власності? Які природні ресурси належать до загальнодержавних?

2. Громадянин Е. звернувся з заявою до Старосалтівської селищної ради щодо приватизації земельної ділянки з розташованими на ній жилим будинком і господарськими будівлями, на які перейшло його право власності за заповітом у спадщину. З'ясувалося, що гр-н Б. вже

приватизував земельну ділянку в садівничому товаристві за місцем роботи;. Крім того, йому належить земельна ділянка розміром 0,10 га в м. Харкові, яку він придбав у власність у гр-на С. Селищна рада відмовила гр-ну Б. у приватизації земельної ділянки. Вважаючи це рішення незаконним, гр-н Б. звернувся до суду.

Яке рішення має прийняти суд? Який порядок приватизації земель громадянами?

3. Громадяни В'єтнама виявили бажання приватизувати земельну ділянку шляхом придбання у власність незавершене будівництво стадіону з наступним перетворенням його в речовий ринок. Міськрада запропонувала їм отримати цю земельну ділянку в довгострокову оренду на 30 років. Вони звернулися за роз'ясненням до регіонального органу приватизації, який відмовив їм у позитивному вирішенні питання, вважаючи, що питання приватизації цих земель мають вирішувати органи управління по земельних ресурсах. Громадяни В'єтнама звернулися з позовом до суду.

Яке рішення має прийняти суд? Указати особливості надання у власність земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти незавершеного будівництва.

4. Фермер К. уклав із банком "Україна" договір застави строком на п'ять років на належну йому земельну ділянку площею 50 га. Після закінчення строку договору гр-н К. не повернув позики і банк відповідно до виконавчого напису нотаріуса забрав земельну ділянку. Громадянин К. звернувся до суду і свої вимоги обґрунтував тим, що позику не зміг повернути, бо протягом двох років через посуху був неврожай. До того ж, на його думку, право власності на землю може припинити лише орган, який це право надав.

Вирішити справу. Як має діяти суд?

5. Громадянин К., одержавши земельну ділянку для ведення особистого підсобного господарства, протягом двох років не розпочинав користуватися нею і не вносив плати. Органи державного земельного контролю офіційно попередили його про необхідність усунення виявлених порушень законодавства, однак гр-н К. ніяких заходів не вжив, і за рішенням районної ради земельну ділянку у нього було вилучено.

Визначити порядок і підстави припинення права власності на землю. Які органи мають право вилучати земельні ділянки?

Література

1. Про приватизацію земельних ділянок: Декрет Кабінету Міністрів України від 26.12.1992 р. // ВВР України. –1993.– № 10.– Ст.79.

2. Про приватизацію об'єктів незавершеного будівництва: указ Президента України від 04.12.1993 р. //Голос України. – 1993. – 19 жовт.

3. Про порядок паювання земель, переданих у колективну власність

сільськогосподарським підприємствам і організаціям: указ Президента України від 06.08.1995 р.//Закон і бізнес. – 1995. – 16 жовт.

4. Про порядок передачі у приватну власність громадян незавершених будівництвом будинків садибного типу: постанова Кабінету Міністрів України від 28.06.1997 р.//Офіц. вісн. України. – 1997. – № 27. – С. 65.

5. Про захист прав власників земельних часток (паїв): указ Президента України від 21.04.1998 р.//Там же. – 1998. – № 16. – С. 10.

6. Разметаев С.В. Право собственности на природные ресурсы в Украине. – Х., 1995.

Тема 3. Екологічні права та обов'язки громадян

1. Поняття екологічних прав громадян.
2. Види екологічних прав громадян.
3. Обов'язки громадян в області екології.
4. Гарантії реалізації екологічних прав.

Необхідно з'ясувати, що екологічні права громадян – це закріплені в законі і гарантовані системою права можливості у сфері охорони довкілля, забезпечення екологічної безпеки, використання природного середовища.

Екологічним правам громадян кореспондують їх обов'язки в галузі охорони навколишнього природного середовища. У ст. 66 Конституції України закріплені обов'язок кожного не заподіювати шкоду природі, культурній спадщині, а також відшкодувати завдані ним збитки.

Поняття та особливості екологічних прав громадян. Структура екологічних прав як суб'єктивних прав особи.

Класифікація екологічних прав громадян. Конституційні екологічні права на безпечне для життя та здоров'я довкілля; відшкодування шкоди, заподіяної їх здоров'ю та майну негативним впливом навколишнього природного середовища; одержання екологічної інформації та ін. Екологічні права, встановлені спеціальними законами про екологію, та екологічні права, передбачені підзаконними нормативними актами.

Обов'язки громадян у сфері екології, їх види (загальні та спеціальні). Поняття і межі здійснення громадянами екологічних прав. Гарантії реалізації екологічних прав громадян. Основні правові форми охорони та захисту екологічних прав громадян.

Питання для самостійної роботи:

1. Поняття екологічних прав громадян.
2. Види екологічних прав громадян.
3. Гарантії їх реалізації.
4. Способи захисту екологічних прав.
5. Обов'язки громадян (загальні та спеціальні).

Література

1. Конституція України. – К., 1996. (Ст. 13, 14, 16, 41, 66, 142)
2. Андрейцев В.І. Екологічна політика: проблеми правового забезпечення /Андрейцев В.І. // Вісник Київського університету. – 1993 р. – № 12. – С.2 – 3; № 13. – С.3; № 15. – С.3.
3. Андрейцев В.І. Правові аспекти екологічної культури /Андрейцев В.І. // Вісник Київського університету. Суспільно–політичні науки. 1991 р. № 3. С.69 –75.
4. Екологічне право України (Загальна частина): навч. посібник. – Х., 1995.
5. Кравченко С.Н. Социально–психологические аспекты правовой охраны окружающей среды. / Кравченко С.Н. – Львов: «Вища школа», 1988. – 138 с.

Тема 4. Управління в галузі природокористування та охорони довкілля

1. Система органів управління в галузі екології.
2. Функції органів управління в галузі екології.
3. Основі принципи державного управління в галузі природокористування.
4. Екологічний контроль та екологічна експертиза.

Загальна характеристика управління в галузі екології як різновиду соціального управління. Поняття та види управління в галузі екології як елемент екологічної функції держави. Екологічні правомочності місцевого самоврядування та його органів. Громадське екологічне управління та його призначення у демократичному суспільстві.

Система органів державного управління в галузі природокористування та охорони довкілля. Органи загальної та спеціальної компетенції поресурсової і спеціалізованої спрямованості. Правове становище Міністерства екології та природних ресурсів України. Правові форми та можливості громадського управління природокористуванням і охороною довкілля.

Поняття та зміст, загальна правова характеристика функцій управління в галузі природокористування та охорони довкілля. Організаційні функції управління: просторово-територіальний устрій об'єктів природи; облік природних ресурсів і ведення природоресурсових кадастрів; екологічне планування; екологічне прогнозування; розподіл і перерозподіл природних ресурсів. Їх правове забезпечення. Запобіжно-охоронні функції управління: нагляд (моніторинг) за використанням природних ресурсів та охороною довкілля; екологічний контроль; екологічна експертиза. Їх правове забезпечення. Інші функції управління: інформування про стан навколишнього природного середовища: стандартизація і нормування у сфері охорони довкілля, позасудове вирішення екологічних спорів.

Процедура реалізації управлінських функцій у галузі природокористування та охорони навколишнього природного середовища (еколого-правовий процес).

Питання для самостійної роботи:

1. Загальна характеристика управління в галузі використання природних ресурсів і охорони навколишнього природного середовища (поняття, зміст, види).

2. Система органів державного управління загальної і спеціальної компетенції в галузі використання природних ресурсів і охорони навколишнього природного середовища, їх види.

3. Компетенція Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки і його органів на місцях.

4. Поняття та види функцій державного управління в галузі використання і охорони навколишнього природного середовища.

5. Правове забезпечення обліку природних ресурсів. Види природоресурсових кадастрів, їх правове забезпечення.

6. Правове забезпечення функцій екологічного прогнозування та планування. Види екологічних програм.

7. Правове забезпечення функції спостереження (моніторингу) в галузі використання і охорони навколишнього природного середовища. Її відмінність від екологічного контролю.

8. Правове забезпечення функції інформування в галузі використання та охорони навколишнього природного середовища.

9. Поняття та види екологічного контролю. Його правове забезпечення.

10. Поняття екологічної експертизи, її види та правове забезпечення.

11. Процедура реалізації управлінських функцій у сфері екології.

Література

1. Екологічне право України (Загальна частина): навч. посібник. – Х., 1995.

2. Збірник законодавчих актів України про охорону навколишнього природного середовища: У 3 т. – Чернівці, 1996.

3. Екологія і закон. Екологічне законодавство України. – Кн. 1. – К., 1998.

Тема 5. Право природокористування

1. Поняття, принципи і види права природокористування.

2. Суб'єкти і об'єкти права природокористування.

3. Умови виникнення, зміни та припинення права природокористування.

4. Права та обов'язки природокористувачів.

Загальна характеристика права природокористування. Природні умови існування людини, загальнодоступне і врегульоване законом природокористування в об'єктивному та суб'єктивному розумінні, співвідношення права природокористування з правом користування окремими природними об'єктами. Основні принципи природокористування (похідність від права власності на природні об'єкти, платність природокористування, цільове призначення, стабільність, обов'язковість дотримання екологічних стандартів, нормативів, лімітів тощо).

Об'єкти права природокористування.

Суб'єкти права природокористування, їх класифікація. Екологічна правоздатність і дієздатність суб'єктів природокористування.

Правові види природокористування; їх класифікація за об'єктами і суб'єктами, терміном користування, платністю (орендне) та безплатністю користування та іншими ознаками. Загальне, сумісне і відособлене природокористування. Підстави виникнення, зміни та подовження права природокористування (відповідні юридичні дії, факти, події). Надання (відведення) природного об'єкта в натурі (на місцевості). Документи (державні акти, довідки, постанови, договори, ліцензії тощо), які посвідчують право природокористування, та їх юридична сутність.

Виникнення права природокористування у зв'язку з використанням іншого природного об'єкта, а також при переході права на будівлю. Здійснення права природокористування. Права та обов'язки природокористувачів. Обмеження прав природокористувачів. Захист суб'єктивних прав природокористувачів.

Підстави зупинення та припинення права природокористування, види і класифікація таких підстав (відповідні юридичні дії, факти, події).

Питання для самостійної роботи:

1. Поняття, принципи і види права природокористування.
2. Умови виникнення права природокористування.
3. Суб'єкти права природокористування, їх правоздатність та дієздатність.
4. Об'єкти права природокористування.
5. Права природокористувачів та їх захист.
6. Обмеження прав природокористувачів.
7. Зупинення та припинення прав природокористувачів. Їх підстави, види і класифікація.
8. Обов'язки природокористувачів.

Література

1. Екологічне право України (Загальна частина): навч. посібник. – Х.,

1995.

2. Збірник законодавчих актів України про охорону навколишнього природного середовища: У 3 т. – Чернівці, 1996.

3. Екологія і закон. Екологічне законодавство України. – Кн. 1. – К., 1998.

Тема 6. Відповідальність за порушення екологічного законодавства

1. Поняття і особливості відповідальності в екологічному праві.

2. Класифікація екологічних правопорушень.

3. Види відповідальності за порушення екологічного законодавства.

Поняття та особливості відповідальності в екологічному праві. Умови та підстави відповідальності за порушення екологічного законодавства. Поняття екологічного правопорушення. Склад екологічного правопорушення. Класифікація екологічних правопорушень. Поняття екологічного злочину. Ознаки екологічного злочину. Види екологічних злочинів. Види відповідальності за порушення екологічного законодавства (кримінальна, адміністративна, цивільно-правова, матеріальна, дисциплінарна, еколого-правова). Співвідношення видів відповідальності в екологічному праві.

Питання для самостійної роботи:

1. Екологічні проступки, екологічні злочини.

2. Види покарань за екологічні злочини.

3. Особливості відшкодування шкоди, заподіяної здоров'ю громадян.

4. Особливості відшкодування шкоди, заподіяної майну громадян.

5. Порядок відшкодування шкоди, учиненої внаслідок невиконання договірних обов'язків у сфері природокористування.

6. Особливості відшкодування шкоди джерелом підвищеної небезпеки.

7. Порядок використання різних видів відповідальності за екологічні правопорушення.

Література

1. Конституція України. – К., 1996. (Ст. 13, 14, 16, 41, 66, 142)

2. Екологічне право України (Загальна частина): навч. посібник. – Х., 1995.

3. Екологічне право України (Особлива частина): навч. посібник. – Х., 1996.

4. Збірник законодавчих актів України про охорону навколишнього природного середовища: У 3 т. – Чернівці, 1996.

5. Екологія і закон. Екологічне законодавство України. – Кн. 1. – К., 1998.

Тема 7. Право користування водами. Землекористування

1. Порядок виникнення права користування водами. Об'єкти і суб'єкти права водокористування.

2. Права і обов'язки водокористувачів. Правова охорона вод.

3. Загальна характеристика права землекористування. Об'єкти і суб'єкти права землекористування.

4. Правові гарантії і захист прав землекористувачів. Відповідальність за порушення законодавства про використання і охорону землі.

У процесі вивчення першого питання теми слід звернути увагу на такі поняття: право водокористування та його основні риси, підстави і порядок виникнення та припинення права водокористування, види і порядок водокористування, права та обов'язки водокористувачів, відповідальність за порушення водного законодавства, а також правові форми, що забезпечують раціональне використання та охорону водних об'єктів.

Загальна характеристика права користування водними об'єктами: його поняття, принципи, об'єкти, суб'єкти тощо.

Види права водокористування: тимчасове і постійне, відокремлене і сумісне, загальне і спеціальне, цільові види водокористування.

Підстави і порядок виникнення права водокористування.

Права та обов'язки водокористувачів.

Правові заходи охорони вод.

Спори з питань використання та охорони вод і відтворення водних ресурсів: поняття, види, система органів, які їх вирішують.

Підстави і порядок припинення права водокористування.

Відповідальність за порушення законодавства про використання та охорону вод.

При вивченні другого питання теми, ґрунтуючись на аналізі земельного законодавства, слід розглянути види права землекористування, дослідити особливості виникнення, здійснення і припинення права землекористування. Особливу увагу необхідно приділити специфіці орендного землекористування і гарантіям прав землекористувачів.

Загальна характеристика землекористування. Об'єкти і суб'єкти права землекористування. Види права землекористування. Правові гарантії і захист прав землекористувачів. Відповідальність за порушення законодавства про використання і охорону землі. Відповідальність за порушення законодавства про землекористування.

Завдання

1. Під час будівництва водопровідних споруд були встановлені два пояси санітарної охорони водопроводів. У зв'язку з гострою нестачею вільних земель водокористувач (міськводопровід) збудував на території, що належить до першого поясу зони санітарної охорони, авторемонтну

майстерню зі складом ПММ. Райвиконком, вважаючи дії міськводопроводу порушенням правил користування водою, анулював дозвіл на спеціальне водокористування.

Чи можна вважати законними дії райвиконкому? У чому полягає суть санітарної охорони водопроводу? Який порядок припинення права водокористування?

2. Целюлозно-паперова фабрика здійснювала скидання стічних вод через очисні споруди, будівництво яких повністю не було завершено. У зв'язку з цим стало неможливим використання річки для ведення рибного господарства та питного водопостачання. Начальник державного управління екологічної безпеки області звернувся до прокурора області з проханням про притягнення до відповідальності винних осіб за порушення чинного законодавства.

Чи має місце порушення? Назвати види відповідальності та умови скидання стічних вод у водні об'єкти.

3. Громадянин І. звернувся з клопотанням до міської ради про надання йому в користування на умовах оренди водоймища (ставка) для риборозведення та інших цілей. Міська рада уклала із гр-ном І. договір оренди водоймища для зазначених потреб. Прокурор міста звернувся до суду з позовом про визнання договору оренди недійсним, вважаючи, що він не відповідає законодавству.

Чи підлягає позов задоволенню? Назвати підстави виникнення права водокористування водними об'єктами на умовах оренди, а також права та обов'язки водокористувачів.

4. Громадянин Д. і його зять В. одержали з дозволу райдержадміністрації земельні ділянки площею по 50 га кожна для ведення селянського (фермерського) господарства, але їх не було зареєстровано. Громадяни одержали державні акти на право постійного землекористування, уклали договір про спільну діяльність і утворення спільного селянського (фермерського) господарства. Через деякий час гр-н Д. виїхав до Росії, де й проживає понад два роки.

Прокурор звернувся до суду з позовом про визнання договору недійсним, а також про припинення сільськогосподарчої діяльності і вилучення у гр-на Д. земельної ділянки.

Зробити висновок.

5. У зв'язку з розширенням виробничої бази цегельний завод звернувся до райдержадміністрації про додаткову площу землі. Райдержадміністрація дала згоду на відведення земельної ділянки площею 5 га, розташованої на землях сусіднього КСП. Завод, не чекаючи оформлення необхідної документації, почав використовувати земельну ділянку для складування будівельних матеріалів. Голова КСП звернувся до районного прокурора зі скаргою на дії райдержадміністрації і цегельного заводу.

Чи обґрунтована скарга? Який порядок відведення земельних ділянок у користування?

6. Громадянину С. рішенням сільської ради надано присадибну земельну ділянку в постійне користування, однак протягом чотирьох років до будівництва будинку він не приступав, а ділянку використовував для вирощування картоплі.

Яке рішення повинна прийняти сільська рада? Вказати права та обов'язки щодо використання присадибних ділянок. Охарактеризувати підстави і порядок припинення права землекористування.

Література

1. Водний кодекс України // ВВР України. – 1995. – №24.
2. Земельний кодекс України. //ВВР України. – 1992. –25. –Ст. 354.
3. Про заставу: Закон України від 02.10.1992 р.// ВВР України. – 1992. – № 52. – Ст. 683.
4. Про плату за землю: Закон України від 19.09.1996 р.// ВВР України. – 1996. – №45. – Ст.238.
5. Про селянське (фермерське) господарство: Закон України від 20.12.1991 р. // ВВР України. – 1992. – № 14. – Ст. 186.
6. Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ: постанова Пленуму Верховного Суду України від 25.12.1996 р.
7. Правила охорони внутрішнього моря і територіальних вод від забруднення та засмічення: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 29.02.1996 р. // ЗП Уряду України. – 1996. – № 8. – Ст. 241.
8. Порядок відшкодування збитків, завданих водокористувачам припиненням права або зміною умов спеціального водокористування: постанова Кабінету Міністрів України від 14.07.1996 р.// ВВР України. – 1996. – № 16. – Ст.453.
9. Методика розрахунку розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів: наказ Мінекобезпеки України від 18.05.1995 р. – Зб. нормативних актів. – 1995. – № 11.
10. Положення про порядок обчислення розміру відшкодування та сплати збитків, заподіяних внаслідок забруднення із суден, кораблів та інших плавучих засобів територіальних і внутрішніх морських вод України: наказ Мінекобезпеки України від 26.10.1995 р.
11. Шульга М.В. Актуальные правовые проблемы земельных отношений в современных условиях. – Х., 1998.

Тема 8. Право користування надрами і право лісокористування

1. Поняття і умови виникнення, зміни і припинення права користування надрами.

2. Права, обов'язки і захист прав надрокористувачів.

3. Загальна характеристика користування лісами. Охорона і захист лісового фонду.

4. Суб'єкти і об'єкти права лісокористування. Права і обов'язки лісокористувачів. Відповідальність за порушення права користування лісовим фондом.

Поняття та загальна характеристика права користування надрами. Види права користування надрами, їх класифікація.

Суб'єкти та об'єкти права надрокористування. Співвідношення між державним фондом надр і державним фондом родовищ корисних копалин. Види корисних копалин. Гірничий відвід.

Підстави виникнення, зміни та припинення права користування надрами. Ліцензування діяльності з використання надр. Особливості плати за використання надр.

Особливості використання корисних копалин континентального шельфу та виключної морської економічної зони.

Права та обов'язки користувачів надр. Захист прав надрокористувачів.

Відповідальність за порушення законодавства про надра. Припинення самовільного використання надр та відшкодування збитку, заподіяного внаслідок порушення законодавства про надра.

Загальна характеристика рослинного світу. Рослинний світ як сукупність усіх видів рослин, а також грибів та утворених ними угруповань на певній території. Основні види природного рослинного світу: природні лісові ресурси; природна рослинність, що не належить до лісових ресурсів; рослинність сільськогосподарського призначення.

Використання природних рослинних ресурсів. Форми використання: загальне та спеціальне. Види спеціального використання рослинного світу: збирання лікарських рослин; заготівля деревини під час рубок головного користування; заготівля живиці; заготівля кори, дуба, деревної зелені, деревинних соків, плодів, горіхів, насіння, грибів, лісової підстилки, очерету; заготівля сіна; випасання худоби.

Право лісокористування (об'єктивне та суб'єктивне, загальне та спеціальне, види права спеціального користування). Суб'єкти права лісокористування: їх права та обов'язки. Підстави та порядок виникнення спеціального користування лісовими ресурсами. Підстави виникнення користування земельними ділянками лісового фонду. Підстави припинення спеціального користування лісовими ресурсами та земельними ділянками лісового фонду.

Правове забезпечення організації лісового господарства. Правові заходи щодо відтворення, охорони та захисту лісів.

Специфіка відповідальності за порушення законодавства про

рослинний світ і лісового законодавства.

У ході підготування до теми „Право користування надрами” необхідно зосередити увагу на поглибленому засвоєнні таких основних питань: поняття права користування надрами та його види; підстави і порядок виникнення права користування надрами, ліцензування діяльності користування надрами; особливості правового регулювання розробки родовищ корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення, правовий режим родовищ корисних копалин; правові заходи, що забезпечують раціональне користування надрами; юридичні форми охорони та захисту права використання надр.

Готуючись до роботи над темою «Право лісокористування» необхідно з'ясувати такі питання: специфічні ознаки права лісокористування; види права лісокористування; підстави виникнення і припинення права лісокористування, особливості відшкодування шкоди, завданої лісопорушеннями.

Завдання

1. Голова правління КСП "Зоря" звернувся до районної ради народних депутатів за наданням гірничого відводу для видобування глини, відкритої на землях підприємства, з якої передбачалося виготовляти і реалізовувати всілякі вироби. Районна рада відмовила КСП у наданні гірничого відводу, посилаючись на ст. 23 Кодексу про надра України. Правління КСП "Зоря" звернулося до районного прокурора за консультацією.

Підготувати письмову консультацію. Визначити порядок розробки родовищ корисних копалин місцевого значення.

2. Громадянин К. видобував на присадибній ділянці глину та пісок і використовував їх для будівництва житлового будинку. Частину добутого піску він продав сусідові для теплиці. Органи державного гірничого нагляду заборонили гр-ну К. видобування корисних копалин і притягли його до відповідальності за незаконне видобування. Громадянин К. звернувся зі скаргою до районного прокурора, бо вважав, що він як власник землі має право видобувати корисні копалини для своїх потреб.

Вирішити дане питання. Який порядок видобування корисних копалин власниками землі? Яку відповідальність установлено за незаконне видобування корисних копалин?

3. Громадянин М., який працював раніше гірничим майстром на вугледобувній шахті, вирішив зайнятися приватнопідприємницькою діяльністю по видобуванню корисних копалин будівельної групи (пісок, глина, гравій). Для цього він звернувся до районної ради народних депутатів за місцем проживання з заявою про реєстрацію його як приватного підприємця. У наданні ліцензії йому було відмовлено на тій підставі, що громадяни можуть добувати корисні копалини лише для своїх особистих господарських і побутових потреб. Громадянин М., не

погодившись із рішенням райради, звернувся до суду.

Яке рішення мусить прийняти суд? Який порядок надання громадянам надр у користування?

4. Центр стратегічних наукових досліджень звернувся до обласної ради народних депутатів з клопотанням про надання лісових угідь для розміщення лабораторії і проведення науково-дослідних робіт з метою виявлення впливу радіоактивного забруднення на стан довкілля. На наданих угіддях розпочалися будівельні роботи. Під час прийняття наукових споруд в експлуатацію начальник обласного управління екологічної безпеки відмовився підписувати відповідні документи, вважаючи, що таке будівництво здійснювалося з порушенням лісового законодавства.

Чи можна визнати законними дії начальника управління екологічної безпеки? Охарактеризувати види спеціального використання лісових ресурсів і порядок їх надання в користування.

5. Старший державний інспектор наклав адміністративний штраф на орендаря Т., який вирубав 6 м³ деревини на орендованій землі лісового фонду, і звернувся до суду з позовом про відшкодування заподіяної шкоди і про вилучення земель лісового фонду. Громадянин Т. пояснив, що йому передано в оренду 20 га землі, на якій були сухостійні полезахисні насадження, і за умовами договору йому дозволено використовувати їх для власних потреб.

Чи підлягає позов задоволенню? Вирішити справу.

6. Біля свого будинку на вулиці гр-н П. самовільно зрубав 4 тополі, а також дві ялинки на присадибній ділянці. Протокол про незаконне вирубання дерев на території міста було передано до суду для притягнення винного до матеріальної відповідальності. Громадянин П. заявив, що дерева заважали проникненню світла у квартиру, а також те, що вони є його власністю, оскільки їх посадили його батьки. Присадибну землю гр-н П. приватизував. Незважаючи на це, суд виніс рішення про притягнення гр-на П. до цивільно-правової відповідальності за незаконне знищення вказаних дерев.

Вирішити справу. Охарактеризувати правовий режим даної рослинності.

Література

1. Кодекс України про надра // ВВР України. – 1994.– №36.– Ст.340.
2. Лісовий кодекс України /ВВР України. – 1994.– № 17.– Ст.99.
3. Положення про порядок надання гірничих відводів: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.1995 р.// ЗП Уряду України. – 1995. – Ст. 94.
4. Положення про порядок надання суб'єктам підприємницької діяльності спеціальним дозволів (ліцензії") на здійснення окремих видів

діяльності: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 17.05.1994 р. // ЗП Уряду України. – 1994. – № 9. – Ст. 221.

5. Про державний фонд родовищ корисних копалин України: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.1993 р. // ЗП Уряду України. – 1993. – №7. – Ст. 151.

6. Про затвердження переліків корисних копалин загального державного та місцевого значення: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.12.1994 р. // ЗП Уряду України. – 1995. – № 2. – Ст. 42.

7. Про затвердження тимчасового порядку внесення плати за спеціальне використання надр при видобуванні корисних копалин: постанова Кабінету Міністрів України від 08.02.1994 р. // ЗП Уряду України. – 1994. – №6. – Ст. 143.

8. Правила рубок головного користування в лісах України: постанова Кабінету Міністрів України від 27.07.1995 р. // ЗП Уряду України. – 1995. – № 10. – Ст. 255.

9. Порядок заготівлі другорядних лісових матеріалів і здійснення побічних лісових користувань в лісах України: постанова Кабінету Міністрів України № 449 від 23.04.1996 р.

10. Про такси для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісовому господарству: постанова Кабінету Міністрів України від 05.12.1996 р. // ЗП Уряду України. – 1996. – № 20. – Ст. 577.

Тема 9. Право користування тваринним світом

1. Правове регулювання користуванням тваринним світом.

2. Права і обов'язки користувачів тваринного світом.

3. Відповідальність за порушення законодавства про охорону і використання тваринного світу.

4. Червона книга України та її значення.

Опрацьовуючи тему, необхідно вивчити основні нормативні акти, які регулюють види використання тваринного світу, насамперед – мисливство та рибальство. Особливу увагу слід звернути на форми і методи правової охорони тваринного світу, питання відповідальності за незаконне полювання (браконьєрство) та незаконне рибальство.

Загальна характеристика тваринного світу як об'єкта правового регулювання його використання, відтворення та охорони. Тваринний світ як об'єкт права власності та права користування. Види використання об'єктів тваринного світу. Загальні підстави і порядок виникнення права використання тваринного світу. Права та обов'язки користувачів тваринного світу. Підстави і порядок припинення права користування тваринним світом.

Правові підстави та межі загального використання тваринного світу.

Правові засади спеціального використання тваринного світу. Правове регулювання полювання та мисливського господарства, рибальства: їх поняття та види. Правовий режим живих водних ресурсів континентального шельфу і виключної (морської) зони України. Правові основи використання диких тварин у наукових, культурно-освітніх, виховних, естетичних і комерційних цілях.

Правові форми та заходи охорони тваринного світу. Червона книга України та її правове значення.

Поняття браконьєрства у мисливському та рибному господарствах. Юридична відповідальність за порушення законодавства про охорону, використання і відтворення тваринного світу. Особливості майнової відповідальності за шкоду, заподіяну незаконним добуванням об'єктів тваринного світу.

Завдання

1. Громадяни П. і Ш. 2 лютого отримали в мисливському господарстві відстрілочні картки для полювання на зайців, але за межами господарства відстріляли трьох козуль. Намагання отримати ліцензії після полювання виявилися марними.

Мисливська інспекція 4 лютого направила матеріали про незаконне полювання у РВВС для вирішення питання про притягнення браконьєрів до кримінальної відповідальності. 31 березня інспекція оштрафувала названих громадян і безоплатно вилучила в них рушниці. В постанові зазначалося, що порушники правил полювання повинні бути покарані, а двомісячний термін, установлений для накладання адміністративного стягнення, закінчується. Громадяни П. і Ш. звернулися до прокурора району зі скаргою на дії інспекції.

Як слід вирішити справу? Який порядок ліцензійного відстрілу тварин?

2. Обласне державне лісогосподарське об'єднання звернулося до суду з позовом на гр-на О., який не мав посвідчення мисливця, відповідного дозволу та договору на добування хутрового звіра, проте за час мисливського сезону добув у мисливських угіддях області 20 норок, хутро яких реалізовував поза заготівельними організаціями. Суд у позові відмовив, мотивуючи своє рішення тим, що відповідач своєчасно, ще до судового розгляду справи, відшкодував об'єднанню вартість незаконно добутої хутровини в сумі 1 тис. грн.

Чи можна погодитися з рішенням суду? Який порядок полювання на хутрового звіра?

3. Управління екологічної безпеки області пред'явило в арбітражний суд позов до колективного сільськогосподарського підприємства про стягнення 660 грн. за шкоду, заподіяну мисливському господарству внаслідок загибелі диких тварин від наїзду автотранспорту та

сільськогосподарських машин під час збирання врожаю. Голова КСП відмовився добровільно сплатити вказану суму, оскільки вважає, то в даному випадку вини господарства нема, бо неможливо попередити загибель диких тварин під час здійснення виробничих процесів і експлуатації транспортних засобів. Управління може звернутися з позовами до конкретних водіїв про відшкодування заподіяної ними шкоди.

Як вирішити справу?

4. Інспекція рибоохорони пред'явила братам М. позов про відшкодування заподіяної шкоди внаслідок виловлення ними без ліцензії 5 білуг, 7 осетрів, а також заготовлі 5 кг ікри осетрових риб. Кожного з порушників оштрафували, а належні їм човен і мотоцикл безоплатно вилучені як знаряддя здійснення браконьєрства. Суд після скарги гр-на М. на дії інспекції скасував конфіскацію, зменшив суму штрафу, а у відшкодуванні заподіяної шкоди відмовив, мотивуючи це тим, що продукція незаконного рибальства була повністю реалізована через торгову мережу, тобто весь прибуток зарахований державі і всі збитки вже компенсовані.

Визначити суму збитків. Чи відповідають закону дії інспекції рибоохорони та рішення суду? Як розв'язати справу?

Література

1. Положення про мисливське господарство та порядок здійснення полювання: постанова Кабінету Міністрів України від 19.03.1997 р.// ЗП Уряду України. – № 15. – 1996. – Ст. 397.

2. Про затвердження Тимчасового порядку ведення рибного господарства і здійснення рибальства: постанова Кабінету Міністрів України від 28.09.1996 р.//ЗП Уряду України. – 1996. – № 18. – Ст.516.

3. Інструкція про порядок видачі ліцензій на добування диких парнокопитних тварин і ведмеда та порядок здійснення полювання на цих тварин: затв. Держкомітетом України від 30.10.1997 р.// Офіц. вісн. України. – 1997. – № 47. – С. 223.

4. Про затвердження Тимчасового порядку справляння плати за спеціальне використання диких тварин: постанова Кабінету Міністрів України від 25.01.1996 р. // ЗП Уряду України. – 1996. – № 6. – Ст.195.

5. Про розміри компенсації за добування (збір) та шкоду, заподіяну видам тварин і рослин, що занесені у Червону книгу України: постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.1993 р.// ЗП Уряду України. – 1993. – № П. – СТ.226; 1996. – № 13. – Ст.361.

6. Такси для нарахування розміру стягнення за збитки, заподіяні незаконним добуванням або знищенням диких звірів і птахів (крім видів, занесених до Червоної книги України), їх жител, біотехнічних споруд: затв. Наказом Мінлісгоспу України та Мінекобезпеки України від 12.03.1996 р.//Збірник поточного законодавства. – 1996. – № 17.

7. Постанова Кабінету Міністрів України від 19.01.1998 р. // Офіц. вісн. України. – 1998. – № 3. – Ст. 96.

8. Методика розрахунку збитків, заподіяних рибному господарству внаслідок порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища // Бюл. нормативних актів міністерств і відомств України. – 1995. – № 10.

9. Методика розрахунку збитків, заподіяних рибному господарству внаслідок порушення правил рибальства та охорони рибних запасів: затв. Держкомрибгоспом України від 28.08.1992 р. та Мінприроди України від 11.09.1992 р.

10. Про затвердження Порядку здійснення любительського та спортивного рибальства: постанова Кабінету Міністрів України від 18.07.1998 р. // Офіц. вісн. України. – 1998. – № 29. – Ст. 1099.

Тема 10. Правове регулювання використання і охорони атмосферного повітря

1. Поняття і особливості права користування атмосферним повітрям.
2. Правові способи попередження забруднення атмосферного повітря.
3. Відповідальність за порушення законодавства про користування атмосферним повітрям.

Вивчаючи тему, слід звернути увагу на такі питання: поняття й особливості права використання атмосферного повітря; правове регулювання стандартизації і нормування забруднення атмосферного повітря; нормативи екологічної безпеки атмосферного повітря; нормативи гранично припустимих викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря та шкідливого впливу фізичних і біологічних факторів на нього; правові заходи попередження забруднення атмосферного повітря; майнова відповідальність за порушення законодавства про використання і охорону атмосферного повітря.

Поняття та особливості охорони атмосферного повітря. Заходи щодо охорони атмосферного повітря.

Правове регулювання стандартизації і нормування в галузі охорони атмосферного повітря. Межі припустимої концентрації забруднюючих речовин в атмосфері (норматив якості атмосферного повітря). Нормативи гранично припустимих викидів забруднюючих речовин в атмосферу, дозволи на викиди та їх юридичне значення. Порядок перегляду встановлених нормативів.

Нормативи гранично припустимого впливу фізичних і біологічних факторів на атмосферне повітря. Види фізичного та біологічного впливу на атмосферне повітря.

Правові заходи попередження забруднення атмосферного повітря при

розміщенні населених пунктів і виробничо-господарських об'єктів: при проектуванні, будівництві та введенні в експлуатацію господарчих об'єктів. Особливості правових заходів при будівництві та експлуатації АЕС, добуванні корисних копалин, проведенні вибухових робіт та інших заходів.

Відповідальність за порушення законодавства про охорону атмосферного повітря.

Завдання

1. Фахівцями Державного управління екологічної безпеки по Харківській області на двох джерелах виробничого об'єднання виявлені викиди в атмосферу забруднюючих речовин двоокису азоту, обсяг яких перевищує затверджені нормативи на рік, а забруднення також перевищує гранично припустиму концентрацію. Було поставлено питання про припинення роботи кількох цехів об'єднання, крім того, про здійснення низки заходів щодо усунення недоліків, а також приведення у відповідність із ГДВ кількості викидів шкідливих речовин на обох джерелах.

Підготувати висновок у справі.

2. Лісгосп подав позов до металургійного заводу про відшкодування збитків, заподіяних у результаті загибелі 45 га лісу. Представник заводу в арбітражному суді стверджував, що завод добре оснащений газоочисними спорудами, які експлуатуються згідно з проектом. Арбітражний суд у позові відмовив через відсутність провини заводу в загибелі лісу. Лісгосп у скарзі зазначив, що хоча завод і працює за затвердженою технологією, проте таку технологію не можна визнати належною і тому вона повинна бути змінена.

Проаналізувати доводи сторін і рішення суду.

3. Лабораторним дослідженням встановлено зростання негативного впливу на повітряний басейн міста викидів автотранспортом відпрацьованих газів. Контроль за змістом окису вуглецю у вихлопних газах ніким не здійснюється. Значно перевищується норматив гранично допустимих нормативів концентрацій окису вуглецю в атмосферному повітрі. Таке становище, за висновками органів охорони здоров'я, може привести до гострого отруєння пасажирів і водіїв, а також до транспортних пригод. Інспекція вважає, що необхідно припинити експлуатацію значної частини автотранспортних засобів міста.

Дати висновок у цій справі. Які заходи необхідно здійснити з метою зниження рівня забруднення атмосферного повітря вихлопними газами автотранспортних засобів?

4. Громадянин С. звернувся з позовом до заводу про відшкодування збитків, заподіяних його здоров'ю шкідливими викидами, внаслідок яких він захворів на астму. Суд відмовив у прийнятті позовної заяви,

відзначивши, що до заяви необхідно подати документи, які б підтверджували причинний зв'язок між діями заводу і хворобою потерпілого.

Вирішити справу. Дати характеристику механізму відповідальності за порушення законодавства про охорону атмосферного повітря. Який порядок розглядання спорів, пов'язаних із цим правопорушенням?

Література

1. Збірник законодавчих актів України про охорону навколишнього природного середовища: У 3 т. – Чернівці, 1996.

2. Методика розрахунку розмірів відшкодування збитків, які заподіяні державі в результаті наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря : затв. Мінекобезпеки від 10.05.1995 р.

3. Про практику розгляду судами справ про відповідальність за порушення законодавства про охорону природи : постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.01.1990 р. (Зі змінами від 04.06.1993 р.; 13.01.1995 р.; 01.11.1996 р.)

Тема 11. Право користування територіями і об'єктами природно-заповідного фонду

1. Права користування територіями і об'єктами природозаповідного фонду та його особливості.

2. Режим охороняємих зон природозаповідного фонду.

3. Відповідальність за порушення правил користування об'єктами природозаповідного фонду.

Законодавством України природно-заповідний фонд охороняється як національне надбання, щодо якого встановлено особливий режим використання, відтворення і охорони, а також підвищена юридична відповідальність за його порушення. Для правильних відповідей на контрольні запитання слід вивчити законодавство про природно-заповідний фонд України, його класифікацію і види використання, порядок надання його в користування та вилучення чи припинення, права і обов'язки природокористувачів, а також види відповідальності за його порушення.

Загальна характеристика законодавства України про природно-заповідний фонд. Поняття та правова класифікація територій і об'єктів цього фонду, порядок їх створення та оголошення. Економічне забезпечення організації та функціонування природно-заповідного фонду.

Право користування територіями та об'єктами природно-заповідного фонду. Особливості використання природних і біосферних заповідників, національних природних і регіональних ландшафтних парків, заказників,

пам'яток природи, заповідних урочищ, ботанічних садів, дендрологічних і зоологічних парків, парків-пам'яток садово-паркового мистецтва.

Режим охоронних зон територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Особливості організації охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду і відповідальності за порушення права користування ними.

Завдання

1. Громадські природоохоронні організації звернулися до адміністрації області з пропозицією про заснування на території області заповідника, заказника, національного природного парку, парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва та деяких інших заповідних територій.

Чи має право на це адміністрація області? Який порядок та умови їх організації і заснування? Дати класифікацію територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

2. Директор інституту тваринництва організував полювання на території біосферного заповідника та його буферної зони, використовуючи нарізну зброю, стрільбу з-під фар уночі, а також собак, які охороняють худобу інституту.

Визначити правовий режим біосферних заповідників та їх зон, а також юридичну відповідальність за його порушення. У чому полягають особливості діяльності біосферних заповідників?

3. Напередодні Нового року гр-н М. зрубав блакитну ялину в ботанічному саду, а гр-н Н. – таку ж ялину на території національного природного парку, за що й були затримані працівниками міліції і оштрафовані. В той же час Державтоінспекцією був затриманий гр-н С., який на особистому транспорті привіз на базар смереки, зрубані в заповіднику.

Визначити майнову відповідальність за ці дії.

4. Директор Київського зоологічного парку звернувся до Державної податкової адміністрації у м. Києві з запитанням, чи можна передавати в оренду землі зоологічного парку та інших природно-заповідних територій і чи звільняються вони при цьому від сплати земельного податку.

Скласти письмову відповідь на дані запитання.

Література

1. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16.06.1992 р.// ВВР України. – 1992. – № 34. – Ст. 502.

2. Про затвердження такс для обчислення розміру відшкодування шкоди, заподіяної порушенням природоохоронного законодавства у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.04.1998 р.// Офіц. вісн. України. – 1998.

– № 16. – Ст. 600.

3. Про порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення: інструкція: затв. Мінекобезпеки України від 11.05.1994 р.

4. Про порядок встановлення лімітів на використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення: інструкція: затв. Міністерством охорони навколишнього природного середовища від 11.05.1994 р.

Тема 12. Правова охорона навколишнього середовища у сільському господарстві

1. Правова охорона вод, лісів, надр і т.д. у галузі агропромислового виробництва.

2. Правове забезпечення охорони навколишнього середовища у сільському господарстві.

3. Види порушень екологічного права в сільському господарстві.

Основні завдання охорони навколишнього природного середовища у сільському виробництві. Правова охорона вод, лісів, надр, атмосферного повітря, тваринного світу у галузі агропромислового виробництва.

Правове забезпечення охорони родючості ґрунтів сільськогосподарських угідь у процесі здійснення земельної реформи. Правові вимоги та заходи охорони навколишнього середовища, пов'язані з меліорацією землі.

Правове забезпечення охорони навколишнього природного середовища у зв'язку з хімізацією сільськогосподарського виробництва та поширеним застосуванням важкої техніки.

Правове забезпечення навколишнього природного середовища у зв'язку з експлуатацією тваринницьких приміщень.

Правові питання охорони навколишнього природного середовища, пов'язані з розширенням капітального будівництва у сільській місцевості.

Правове забезпечення охорони навколишнього природного середовища у виробничій діяльності переробних підприємств у сільській місцевості.

Питання для самостійної роботи:

1. Використання земель, вод, лісів, атмосферного повітря та інших об'єктів природи у сільському господарстві.

2. Охорона природного середовища у сільському господарстві.

3. Особливості впливу водної та вітрової ерозії на використання земель в сільському господарстві.

4. Особливості використання мінеральних та хімічних засобів в сільському господарстві.

5. Відповідальність за порушення екологічного законодавства у сільському господарстві.

Основні нормативні акти і література:

1. Конституція України. – К., 1996.
2. Земельний кодекс України // ВВР України.– 1992.– №21.
3. Водний кодекс України // ВВР України.– 1995.– №24.
4. Закон України „Про охорону навколишнього природного середовища” від 25 червня 1991 р. № 1264-ХІІ.
5. Закон України „Про охорону атмосферного повітря” від 16 жовтня 1992 р. №2707– ХІІ.
6. Закон України „Про захист рослин” від 14 жовтня 1998 р. № 180–ХІУ.
7. Закон України «Про екологічну експертизу» від 9 лютого 1995 р. № 45/95– ВР.
8. Інструкція про порядок здійснення перевірок суб’єктів, що використовують водні ресурси або виконують господарську діяльність у межах водоохоронних зон : затв. наказом Державного комітету України з водного господарства від 29 січня 2001 р. №22.
9. Інструкція про порядок спеціального використання водних живих ресурсів : затв. наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України, Державного комітету рибного господарства України від 10 лютого 2000 р. № 34/13.

Тема 13. Правова охорона навколишнього середовища у промисловості, енергетиці, транспорті

1. Основні задачі охорони навколишнього середовища у промисловості, енергетиці та транспорті.
2. Порядок обмеження і припинення діяльності підприємств та інших організацій у зв’язку з порушенням ними екологічного законодавства.
3. Екологічна експертиза виробничої діяльності підприємств.

Загальна характеристика законодавства про охорону навколишнього природного середовища у промисловості.

Екологічні вимоги щодо охорони довкілля у процесі господарювання: розміщення, проектування, будівництво, реконструкція, введення в дію та експлуатацію підприємств, споруд та інших об’єктів. Екологічна безпека промислових підприємств.

Екологізація матеріального виробництва. Правове регулювання очищення шкідливих викидів, удосконалення технологічних процесів, утилізація відходів, забезпечення випуску екологічно безпечної продукції. Основні умови, вимоги і правила щодо екологічно безпечного поводження

з відходами. Правовий вплив на впровадження маловідходної і безвідходної технології, зниження та нейтралізацію шкідливих речовин, перехід на нові види палива та енергії. Екологічна експертиза виробничої діяльності. Порядок обмеження чи припинення діяльності підприємств, установ, організацій у разі порушення ними екологічного законодавства. Відповідальність підприємств за шкоду, заподіяну навколишньому природному середовищу, життю та здоров'ю людини.

Загальна характеристика законодавства про охорону довкілля в атомній енергетиці.

Державне регулювання безпеки використання ядерної енергії. Правові заходи охорони навколишнього природного середовища при здійсненні діяльності у сфері використання ядерної енергії. Види дозволів у цій галузі. Правовий режим територій та санітарно-захисних зон і зон спостереження.

Державна система обліку та контролю ядерних матеріалів.

Поняття радіоактивних відходів. Правовий режим поводження з радіоактивними відходами. Державний облік радіоактивних відходів.

Правовий режим транспортування радіоактивних речовин і радіоактивних відходів.

Порушення законодавства у сфері використання ядерної енергії як підстава юридичної відповідальності. Класифікація правопорушень у цій сфері.

Поняття ядерної шкоди. Особливості відшкодування ядерної шкоди оператором ядерної установки.

Загальна характеристика законодавства про охорону навколишнього природного середовища на транспорті. Основні напрямки охорони навколишнього природного середовища на транспорті: зниження токсичності та поступовий перехід на нові види енергії і пального.

Правові заходи щодо охорони атмосферного повітря від шкідливого впливу автомобільного транспорту. Нормативи вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах.

Правові вимоги щодо охорони довкілля від шкідливого впливу повітряного транспорту.

Правова охорона водних об'єктів від шкідливого впливу водного транспорту.

Система органів, здійснюючих контроль за експлуатацією транспортних засобів. Відповідальність за порушення.

Питання для самостійної роботи:

1. Основні принципи охорони навколишнього природного середовища у промисловості, енергетиці, транспорті.

2. Повноваження органів державної влади і управління в галузі охорони навколишнього природного середовища.

3. Екологічні вимоги стосовно промисловості, енергетики і транспорту.

4. Основні напрямки діяльності державної санітарно-епідемічної служби.

5. Правове визначення основ діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки.

Література

1. Конституція України. – К., 1996.

2. Закон України „Про охорону навколишнього природного середовища” від 25 червня 1991 р. № 1264-ХІІ.

3. Закон України „Про захист рослин” від 14 жовтня 1998 р. № 180-ХІУ.

4. Закон України „Про екологічну експертизу” від 9 лютого 1995 р. № 45/95-ВР.

5. Закон України „Про відходи” від 5 березня 1998 р. № 187/98-ВР.

6. Положення про державне управління екології та природних ресурсів в областях, містах Києві та Севастополі : затв. наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 11 серпня 2000 р. № 108.

7. Методика розрахунку розміру відшкодування збитків, які заподіяні державі в результаті наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря : затв. наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 18 травня 1995 р. №38.

Тема 14. Правова охорона навколишнього середовища міст та інших населених пунктів

1. Загальна характеристика законодавства про охорону міст та інших населених пунктів.

2. Правові форми боротьби із забрудненням навколишнього середовища населених пунктів.

3. Органи управління, що здійснюють охорону навколишнього середовища міст та інших населених пунктів. Діяльність рад народних депутатів.

Правове забезпечення сприятливих екологічних та санітарно-гігієнічних умов в містах та інших населених пунктах. Загальна характеристика законодавства про охорону довкілля міст та інших населених пунктів.

Правова охорона навколишнього природного середовища населених пунктів при плануванні, проектуванні, розвитку та розміщенні

продуктивних сил і галузей народного господарства. Планування охорони навколишнього природного середовища у містах та інших населених пунктах. Формування міського ландшафту та охорони природних ресурсів. Зелена рослинність населених пунктів як об'єкт правової охорони.

Правові заходи боротьби із забрудненням навколишнього природного середовища населених пунктів шкідливими фізичними, хімічними, біологічними впливами та промисловими, комунально-побутовими відходами. Органи управління, що здійснюють охорону навколишнього природного середовища в містах та інших населених пунктах

Питання для самостійної роботи:

1. Екологічне вимогливе планування і забудова населених пунктів, їх благоустрій.
2. Забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення.
3. Охорона атмосферного повітря в населених пунктах.
4. Охорона зеленої рослинності міст та інших населених пунктів.
5. Повноваження місцевих рад та їх виконавчих органів у сфері охорони навколишнього середовища міст та інших населених пунктів.

Основні нормативні акти і література:

1. Конституція України. – К., 1996.
2. Закон України „Про охорону навколишнього природного середовища” від 25 червня 1991 р. № 1264-ХІІ.
3. Закон України „Про захист рослин” від 14 жовтня 1998 року № 180-ХІУ.
4. Закон України „Про екологічну експертизу” від 9 лютого 1995 р. № 45/95-ВР.
5. Закон України „Про відходи” від 5 березня 1998 р. № 187/98-ВР.
6. Інструкція про порядок здійснення перевірок суб'єктів, що використовують водні ресурси або виконують господарську діяльність у межах водоохоронних зон : затв. наказом Державного комітету України по водному господарству від 29 січня 2001 р. №22.
7. Методика розрахунку розміру відшкодування збитків, які заподіяні державі в результаті наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря : затв. наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 18 травня 1995 р. №38.
8. Перелік видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 1 березня 1999 р. №303.
9. Порядок надання спеціальних дозволів (ліцензій) на користування надрами : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 31 серпня 1995 р. №709.

Тема 15. Міжнародне екологічне право

1. Особливості законодавства про охорону навколишнього середовища розвинених держав. Міжнародні організації охорони навколишнього середовища.

2. Основні принципи загального міжнародного права.

3. Об'єкти міжнародно-правової охорони навколишнього середовища.

4. Правова охорона Світового океану та атмосфери Землі.

Предмет міжнародного екологічного права. Принципи міжнародного екологічного права. Загальні та спеціальні принципи міжнародного екологічного права.

Джерела міжнародного екологічного права. Категорії джерел міжнародного екологічного права (конвенції, договори, рекомендації, декларації та ін.).

Співвідношення міжнародно-правових норм і національного екологічного законодавства.

Міжнародні конференції з питань навколишнього природного середовища як форми міжнародного співробітництва.

Міжнародне співробітництво під егідою Організації Об'єднаних Націй. Організація Економічного Співробітництва і Розвитку та її роль в об'єднанні зусиль світової громади в галузі охорони довкілля.

Рада Європи та її внесок у справу організації охорони довкілля на континенті.

Європейський Союз і його місце у формуванні та здійсненні європейської політики і права навколишнього середовища.

Співдружність Незалежних Держав і її роль у міжнародному співробітництві в галузі охорони довкілля.

Питання для самостійної роботи:

1. Принципи міжнародного екологічного права.

2. Джерела міжнародного екологічного права.

3. Співвідношення міжнародно-правових норм і національного екологічного законодавства.

4. Міжнародні конференції з навколишнього середовища як форма міжнародного співробітництва.

5. Міжнародні організації (ООН, ОЕСР, РЄ, ЄС) та їх діяльність у галузі охорони довкілля та навколишнього середовища.

Тестові завдання з курсу «Екологічне право»

1. Визначте, хто не є суб'єктом земельних відносин:
 - а) хлопець 16 років;
 - б) народ України;
 - в) сільська рада;
 - г) місцева державна адміністрація.
2. Визначте, висновок якої експертизи є підставою для вживання заходів щодо припинення негативної дії на природне середовище:
 - а) комплексної;
 - б) наукової;
 - в) інженерно-технічної;
 - г) екологічної.
3. Визначте помилкове твердження:
 - а) Земельний фонд є виключною власністю держави;
 - б) Земельний фонд може знаходитися як у державній, так і в колективній та приватній власності;
 - в) основним джерелом земельного права є Земельний кодекс;
 - г) землекористувачі мають право самостійно господарювати на землі.
4. Визначте об'єкт, який належить до природних об'єктів природно-заповідного фонду:
 - а) Ботанічний сад;
 - б) заказник;
 - в) зоологічний парк;
 - г) парк - пам'ятник садово-паркового мистецтва.
5. Визначте одну з підстав для припинення права користування земельною ділянкою:
 - а) систематична несплата земельного податку або орендної плати;
 - б) відчуження земельної ділянки за рішенням власника;
 - в) конфіскація за рішенням суду;
 - г) звернення стягнення на земельну ділянку.
6. Визначте, скільки разів можна передавати земельні ділянки безкоштовно у власність громадян у межах норм, установлених Земельним кодексом України:
 - а) обмежень немає;
 - б) один раз;
 - в) один раз із кожного виду використання;
 - г) п'ять разів.
7. Назвіть, якій реєстрації підлягає обмеження використання земельної ділянки:

- а) нотаріальній;
- б) державній;
- в) адміністративній;
- г) кримінальній.

8. Визначте документ, який засвідчує право оренди землі:

- а) заповіт;
- б) договір;
- в) статут юридичної особи;
- г) паспорт фізичної особи.

9. Назвіть офіційний державний документ, який містить перелік рідкісних і тих, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного та рослинного світу в межах території України:

- а) Біла книга України;
- б) Синя книга України;
- в) Червона книга України;
- г) Зелена книга України.

10. Назвіть дату прийняття Земельного кодексу України:

- а) 13 жовтня 1998 року;
- б) 28 червня 1996 року;
- в) 25 жовтня 2001 року;
- г) 24 березня 2004 року.

11. Оберіть вид землекористування за наведеним визначенням: Право власника або землекористувача земельної ділянки на обмеження платні або безкоштовне користування чужою земельною ділянкою:

- а) постійне користування земельною ділянкою;
- б) оренда земельної ділянки;
- в) концесійне землекористування;
- г) земельний сервітут.

12. Оберіть поняття, яке означає засноване на договорі або заповіті право користування чужою земельною ділянкою для забудови:

- а) емфітевзис;
- б) суперфіцій;
- в) сервітут;
- г) речове право.

13. Визначте тривалість короткострокової оренди земельної ділянки:

- а) не більше п'яти років;
- б) не більше трьох років;
- в) не більше двох років;
- г) не більше одного року.

14. Визначте, яке природокористування задовольняє необхідні потреби людини вільно користуватися природними ресурсами:

- а) загальне;
- б) спеціальне;

- в) державне;
- г) екологічне.

15. Визначте, кому може надаватися земля в користування:

- а) громадянам України;
- б) фізичним особам;
- в) юридичним особам;
- г) будь-яким особам.

16. Назвіть підставу для одержання права власності на земельні ділянки громадян України:

- а) купівля-продаж;
- б) виграш;
- в) приватизація земельних ділянок;
- г) шляхом самозахоплення.

17. Визначте об'єкт земельних відносин:

- а) громадянин;
- б) юридичні особи;
- в) земельні ділянки та права на них;
- г) органи місцевого самоврядування.

18. Визначте, в якому випадку орендар має право передавати земельну ділянку в суборенду:

- а) на власний розсуд;
- б) за згодою орендодавця;
- в) із дозволу органу державної влади;
- г) із дозволу органу місцевого самоврядування.

19. Назвіть документ, який в Україні засвідчує право власності на земельну ділянку і право постійного користування нею:

- а) рішення суду;
- б) державний акт;
- в) заява власника або користувача;
- г) постанова міськради.

20. Визначте, які повноваження права власності набуває громадянин, що приватизував земельну ділянку:

- а) право володіння;
- б) право користування;
- в) право розпорядження;
- г) право на вибір місця проживання.

21. Визначте, хто не є суб'єктом земельних правовідносин:

- а) фізичні та юридичні особи;
- б) територіальні громади – органи місцевого самоврядування;
- в) органи державної влади;
- г) органи публічної влади.

22. Назвіть підстави для одержання права власності на земельні ділянки громадянами України:

- а) безкоштовна передача земель державної та комунальної власності;
- б) ухвалення спадщини;
- в) акти Верховної Ради України;
- г) укладення угоди.

23. Назвіть підставу для оренди землі:

- а) заява орендаря;
- б) вимога представника влади;
- в) договір оренди землі;
- г) вимоги орендаря.

24. Визначте, кому в Україні може належати земельна ділянка на правах загальної спільної власності:

- а) фізичним особам;
- б) тільки юридичним особам;
- в) громадянам України;
- г) іноземцям.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

до написання й оформлення контрольних робіт

Контрольні роботи займають важливе місце в навчальному процесі на заочному факультеті вищих навчальних закладів. Основна мета – з'ясування студентами теоретичних положень, надбання ними навичок самостійної роботи із законодавчими актами, навчальною і науковою літературою, уміння застосовувати отримані знання для рішення конкретних життєвих ситуацій.

Контрольна робота складається із двох частин: теоретичної і практичної.

Перша частина вимагає всебічної відповіді на поставлене питання, що досягається за допомогою ретельного вивчення рекомендованого законодавства та навчальної літератури.

Друга частина містить практичне завдання. Для успішного рішення цієї частини контрольної роботи студент мусить:

- уважно вивчити зміст завдання;
- усвідомити юридичне значення кожного факту, наведеного в завданні;

- проаналізувати взаємини сторін;
- продумати відповіді на поставлені питання.

Відповідь на поставлене питання необхідно викласти в письмовій формі, аналізуючи відносини, що становлять суть справи, визначаючи, у чому укладається порушення. Винесене рішення повинне базуватися на чинному законодавстві, опиратися на відповідні статті. Нормативні документи, навчально-методичні матеріали й інші джерела повинні бути зазначені відповідно до загальних вимог. Список джерел додається наприкінці роботи.

Контрольна робота має бути виконана в учнівському зошиті. На кожній сторінці мають бути залишені поля для зауважень. Всі сторінки повинні бути пронумеровані. Наприкінці роботи студент мусить поставити свій підпис і дату виконання контрольної роботи.

На титульному аркуші роботи необхідно вказати найменування університету, факультету, групи, номер варіанта, своє прізвище, ім'я, по батькові.

Строки виконання:

- контрольна робота має бути здана на рецензію викладачеві не пізніше, ніж за місяць до початку сесії;
- всі зауваження рецензента студент повинен усунути до іспиту або заліку, обговорити з ним дискусійні питання;
- студентів, що несвоєчасно здали контрольні роботи, до сесії не допускають;
- незараховані роботи є підставою для недопуску до іспиту, заліку.

Контрольні питання

1. Що таке екологія?
2. Що являє собою екологічне право як наука?

3. Що таке екологічне право як учбова дисципліна?
4. Що таке екологічне право як галузь права?
5. Які види екологічних (природоохоронних) суспільних відносин складають предмет екологічного права?
6. Які загальні критерії (ознаки) об'єктів, що підпадають під дію екологічного законодавства?
7. Які основні етапи розвитку законодавства про охорону природи і екологічного законодавства?
8. Які основні принципи екологічного права і охорони навколишнього середовища?
9. Які поняття і особливості методів правового регулювання?
10. Що являє собою система екологічного права?
11. Що таке джерела екологічного права?
12. Як класифікуються джерела екологічного права щодо юридичної сили і спрямованості правового регулювання?
13. Яка є роль спеціальних нормативних актів як джерел екологічного права?
14. Які нормативні правові акти як джерела екологічного права приймаються законодавчими (представницькими) і виконавчими органами державної влади суб'єктів України?
15. Яке місце у правовому регулюванні екологічних відносин займають відомчі нормативні правові акти?
16. Яка роль судової і арбітражної практики у регулюванні екологічних відносин?
17. Що таке екологічні правовідносини і які існують їх види?
18. Хто виступає суб'єктами екологічних правовідносин?
19. Що є об'єктами екологічних відносин?
20. Що являє собою зміст екологічних правовідносин?
21. На яких підставах виникають, змінюються і припиняються екологічні правовідносини?
22. Що являє собою державна власність на землю і інші природні ресурси?
23. Які природні ресурси знаходяться в муніципальній власності?
24. Що являє собою керування охороною навколишнього середовища і природокористуванням?
25. Які принципи керування охороною навколишнього середовища і природокористуванням?
26. Що являє собою система органів керування охороною навколишнього середовища і природокористуванням?
27. Що відноситься до органів загальної компетенції і які повноваження у сфері природоохоронної діяльності?
28. Які види природоохоронної діяльності здійснюють внутрішньогосподарські органи?

29. Яка роль і значення в охороні навколишнього середовища суспільних організацій (об'єднань)?
30. Що розуміється під функціями управління охороною навколишнього природного середовища і природокористуванням?
31. Що являє собою облік природних ресурсів?
32. Що таке державний кадастр природних ресурсів?
33. Що являє собою просторово-територіальний устрій природних ресурсів як функція державного керування?
34. Програмування природокористування і охорони навколишнього середовища як функція державного управління?
35. Що таке моніторинг навколишнього середовища? Які існують його види?
36. Що являє собою відтворення природних ресурсів як функція керування?
37. Що таке екологічний контроль і які його види?
38. Що являє собою екологічна паспортизація як функція керування?
39. Що являє собою екологічна експертиза?
40. Які принципи є основою проведення екологічної експертизи?
41. Які види екологічної експертизи передбачені законодавством?
42. Що може виступати об'єктами державної екологічної експертизи?
43. Порядок організації і проведення державної екологічної експертизи?
44. Які види заключень виносяться експертною комісією?
45. Які особливості організації і проведення суспільної екологічної експертизи?
46. Які бувають види порушень законодавства України про екологічну експертизу?
47. Які існують форми відповідальності за скоєння порушень законодавства про екологічну експертизу?
48. Що являє собою економіко-правовий механізм охорони навколишнього природного середовища?
49. Який порядок формування екологічних фондів?
50. На які цілі витрачаються кошти екологічних фондів?
51. Що таке суспільні екологічні фонди і який порядок їх формування?
52. Що таке екологічне страхування і який порядок витрачання фондів екологічного страхування?
53. Які заходи економічного стимулювання охорони навколишнього природного середовища передбачені екологічним законодавством?
54. Що розуміється під екологічним правопорушенням?

55. Що являє собою склад екологічного правопорушення?
56. Які види юридичної відповідальності передбачені за екологічні правопорушення?
57. Що таке екологічний злочин?
58. Які види (склади) екологічних злочинів передбачені в Україні?
59. Які склади злочинів, закріплені в КК України, можуть мати своїм об'єктом екологічні відносини?
60. Які види покарань за екологічні злочини?
61. Яка адміністративна відповідальність за екологічні проступки і її види?
62. Які основні види екологічних правопорушень передбачені екологічним законодавством?
63. Особливості відшкодування матеріальної шкоди, заподіяної екологічними правопорушеннями.
64. Особливості відшкодування екологічної шкоди, заподіяної здоров'ю громадян несприятливим впливом навколишнього природного середовища.
65. Особливості відшкодування шкоди, заподіяної майну громадян.
66. Особливості відшкодування шкоди навколишньому оточенню, заподіяного джерелом підвищеної небезпеки.
67. Порядок відшкодування шкоди, заподіяної навколишньому природному середовищу, що впливає з деліктних відносин.
68. Способи захисту права власності, речових та інших прав на природні ресурси, передбачені цивільним законодавством.
69. Порядок застосування матеріальної відповідальності за екологічні правопорушення.
70. Порядок застосування дисциплінарної відповідальності за екологічні правопорушення.
71. Що являє собою еколого-правова відповідальність?
72. Склад земельного фонду.
73. Цілі і задачі охорони земель.
74. Особливості юридичної відповідальності за земельні правопорушення.
75. Що являють собою надра як об'єкт правової охорони?
76. Види користування надрами встановлені гірничим законодавством?
77. Основні вимоги до раціонального використання і охорони надр.
78. Види порушень законодавства про надра.
79. Види юридичної відповідальності за порушення законодавства про охорону і використання надр.
80. Що являють собою води як об'єкт правової охорони?

81. Види водних об'єктів.
82. Що таке поверхові водні об'єкти і які існують їх різновиди?
83. Які водні об'єкти належать до внутрішніх морських вод?
84. Що таке підземні водні об'єкти і які існують їх види?
85. Якими нормативними правовими актами регулюються відносини щодо використання і охорони вод?
86. Види і способи користування водними об'єктами.
87. Основні повноваження водокористувачів.
88. Правові заходи охорони вод.
89. Заходи, що приймаються для запобігання шкідливого впливу на водні об'єкти при розміщенні, проектуванні, будівництві, реконструкції і вводі в експлуатацію господарських і інших об'єктів.
90. Що являє собою ліс як об'єкт правової охорони?
91. Який є склад лісового фонду згідно з діючим законодавством?
92. Обов'язки лісокористувачів при здійсненні ними лісокористування?
93. Основні напрямки контролюючої діяльності державної лісової охорони.
94. Особливості юридичної відповідальності за лісопорушення.
95. Що являє собою тваринний світ як об'єкт правової охорони і користування?
96. Види і способи користування тваринним світом, передбачені законодавством.
97. Права, надані користувачам тваринним світом.
98. Обов'язки, що покладаються на користувачів тваринним світом.
99. Особливості здійснення державного контролю за використанням і охороною тваринного світу.
100. Особливості відповідальності юридичних осіб і громадян за шкоду, заподіяну об'єктам тваринного світу і середовищу їх існування.
101. Що являє собою атмосферне повітря як об'єкт правової охорони?
102. Що являє собою санітарно-епідеміологічний добробут населення?
103. Санітарно-епідеміологічні вимоги до стану атмосферного повітря.

ЗАВДАННЯ

для контрольних робіт

(варіант за номером у списку в журналі групи).

Варіант №1

1. Що таке екологія?
2. Що являє собою облік природних ресурсів?

3. Верховна Рада Автономної Республіки Крим прийняла рішення, яким проголосила землі кримського узбережжя власністю республіки. До їх складу належать землі Кримського державного заповідника та Никитського ботанічного саду, які також оголошені власністю Автономної Республіки Крим.

Чи відповідає дане рішення Конституції законам України? Які є підстави виникнення права комунальної власності? Які природні ресурси належать до загальнодержавних?

Варіант №2

1. Що являє собою екологічне право як наука?
2. Що таке державний кадастр природних ресурсів?

3. Громадянин Е. звернувся з заявою до Старосалтівської селищної ради про приватизацію земельної ділянки з розташованими на ній житловим будинком і господарськими будівлями, на які перейшло його право власності за заповітом у спадщину. З'ясувалося, що гр-н Б. вже приватизував земельну ділянку в садівничому товаристві за місцем роботи;. Крім того, йому належить земельна ділянка розміром 0,10 га в м. Харкові, яку він придбав у власність у гр-на С. Селищна рада відмовила гр-ну Б. у приватизації земельної ділянки. Вважаючи це рішення незаконним, гр-н Б. звернувся до суду.

Яке рішення має прийняти суд? Який існує порядок приватизації земель громадянами?

Варіант №3

1. Що таке екологічне право як навчальна дисципліна?
2. Що являє собою просторово-територіальний устрій природних ресурсів як функція державного керування?

3. Громадяни В'єтнама виявили бажання приватизувати земельну ділянку шляхом придбання у власність незавершеного будівництва стадіону з наступним перетворенням його в речовий ринок. Міськрада запропонувала їм отримати цю земельну ділянку в довгострокову оренду на 30 років. Вони звернулися за роз'ясненням до регіонального органу приватизації, який відмовив їм у позитивному вирішенні питання, вважаючи, що питання приватизації цих земель мають вирішувати органи управління по земельних ресурсах. Громадяни В'єтнама звернулися з позовом до суду.

Яке рішення має прийняти суд? Указати особливості надання у власність земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти незавершеного будівництва.

Варіант №4

1. Що таке екологічне право як галузь права?
2. Програмування природокористування і охорони навколишнього середовища як функція державного управління.
3. Фермер К. уклав із банком "Україна" договір застави строком на п'ять років на належну йому земельну ділянку площею 50 га. Після закінчення строку договору гр-н К. не повернув позики і банк відповідно до виконавчого напису нотаріуса вилучив земельну ділянку. Громадянин К. звернувся до суду і свої вимоги обґрунтував тим, що позику не зміг повернути, бо протягом двох років через посуху був неврожай. До того ж, на його думку, право власності на землю може припинити лише орган, який це право надав.

Вирішити справу. Як має діяти суд?

Варіант №5

1. Які види екологічних (природоохоронних) суспільних відносин складають предмет екологічного права?
2. Що таке моніторинг навколишнього середовища? Які існують його види?
3. Громадянин К., одержавши земельну ділянку для ведення особистого підсобного господарства, протягом двох років не користувався нею і не вносив плати. Органи державного земельного контролю офіційно попередили його про необхідність усунення виявлених порушень законодавства, однак гр-н К. ніяких заходів не вжив, і за рішенням районної ради земельну ділянку у нього було вилучено.

Визначити порядок і підстави для припинення права власності на землю. Які органи мають право вилучати земельні ділянки?

Варіант №6

1. Які загальні критерії (ознаки) об'єктів, що підпадають під дію екологічного законодавства?
2. Що являє собою відтворення природних ресурсів як функція керування?
3. Під час будівництва водопровідних споруд були встановлені два пояси санітарної охорони водопроводів. У зв'язку з гострою нестачею вільних земель водокористувач (міськводопровід) збудував на території, що належить до першого поясу зони санітарної охорони, авторемонтну майстерню зі складом ПММ. Райвиконком, вважаючи дії міськводопроводу порушенням правил користування водами, анулював дозвіл на спеціальне водокористування.

Чи можна вважати законними дії райвиконкому? У чому полягає суть

санітарної охорони водопроводу? Який порядок припинення права водокористування?

Варіант №7

1. Які основні етапи розвитку законодавства про охорону природи і екологічного законодавства?

2. Що таке екологічний контроль і які існують його види?

3. Целюлозно-паперова фабрика здійснювала скидання стічних вод через очисні споруди, будівництво яких повністю не було завершено. У зв'язку з цим стало неможливим використання річки для ведення рибного господарства та питного водопостачання. Начальник державного управління екологічної безпеки області звернувся до прокурора області з проханням про притягнення до відповідальності винних осіб за порушення чинного законодавства.

Чи має місце порушення? Назвати види відповідальності та умови скидання стічних вод у водні об'єкти.

Варіант №8

1. Які основні принципи екологічного права і охорони навколишнього середовища?

2. Що являє собою екологічна паспортизація як функція керування?

3. Громадянин І. звернувся з клопотанням до міської ради про надання йому в користування на умовах оренди водоймища (ставка) для риборозведення та інших цілей. Міська рада уклала із гр-ном І. договір оренди водоймища для зазначених потреб. Прокурор міста звернувся до суду з позовом про визнання договору оренди недійсним, вважаючи, що він не відповідає законодавству.

Чи підлягає позов задоволенню? Назвати підстави виникнення права водокористування водними об'єктами на умовах оренди, а також права та обов'язки водокористувачів.

Варіант №9

1. Які існують поняття і особливості методів правового регулювання?

2. Що являє собою екологічна експертиза?

3. Громадянин Д. і його зять В. одержали з дозволу райдержадміністрації земельні ділянки площею по 50 га кожна для ведення селянського (фермерського) господарства, але їх не було зареєстровано. Громадяни одержали державні акти на право постійного землекористування, уклали договір про спільну діяльність і утворення спільного селянського (фермерського) господарства. Через деякий час гр-н Д. виїхав до Росії, де й проживає понад два роки.

Прокурор звернувся до суду з позовом про визнання договору недійсним, а також про припинення діяльності селянського господарства і вилучення у гр-на Д. земельної ділянки.

Зробити висновок, щодо вироку суду.

Варіант №10

1. Система екологічного права.

2. Які принципи є основою проведення екологічної експертизи?

3. У зв'язку з розширенням виробничої бази цегельний завод звернувся до райдержадміністрації про додаткову площу землі. Райдержадміністрація дала згоду на відведення земельної ділянки площею 5 га, розташованої на землях сусіднього КСП. Завод, не чекаючи оформлення необхідної документації, почав використовувати земельну ділянку для складування будівельних матеріалів. Голова КСП звернувся до районного прокурора зі скаргою на дії райдержадміністрації і цегельного заводу.

Чи обґрунтована скарга? Який існує порядок відведення земельних ділянок у користування?

Варіант №11

1. Що таке джерела екологічного права?

2. Які види екологічної експертизи передбачені законодавством?

3. Громадянину С. рішенням сільської ради надано присадибну земельну ділянку в постійне користування, однак протягом чотирьох років до будівництва будинку він не приступав, а ділянку використовував для вирощування картоплі.

Яке рішення повинна прийняти сільська рада? Вказати права та обов'язки щодо використання присадибних ділянок. Охарактеризувати підстави і порядок припинення права землекористування.

Варіант №12

1. Як класифікуються джерела екологічного права за юридичною силою і спрямованістю правового регулювання?

2. Що може виступати об'єктами державної екологічної експертизи?

3. Громадянин С. звернувся з позовом до заводу про відшкодування збитків, заподіяних його здоров'ю шкідливими викидами, внаслідок яких він захворів на астму. Суд відмовив у прийнятті позовної заяви, відзначивши, що до заяви необхідно прикласти документи, які б підтверджували причинний зв'язок між діями заводу і хворобою потерпілого.

Вирішити справу. Дати характеристику інституту відповідальності за

порушення законодавства про охорону атмосферного повітря. Який порядок розглядання спорів, пов'язаних із цим правопорушенням?

Варіант №13

1. У чому полягає роль спеціальних нормативних актів як джерел екологічного права?

2. Порядок організації і проведення державної екологічної експертизи.

3. Голова правління КСП "Зоря" звернувся до районної ради народних депутатів за наданням гірничого відводу для видобування глини, відкритої на землях підприємства, з якої передбачалося виготовляти і реалізовувати всілякі вироби. Районна рада відмовила КСП у наданні гірничого відводу, посилаючись на ст. 23 Кодексу про надра України. Правління КСП "Зоря" звернулося до районного прокурора за консультацією.

Підготувати письмову консультацію. Визначити порядок розробки родовищ корисних копалин місцевого значення.

Варіант №14

1. Які нормативні правові акти як джерела екологічного права приймаються законодавчими (представницькими) і виконавчими органами державної влади суб'єктів України?

2. Які види заключень виносяться експертною комісією?

3. Громадянин К. видобував на присадибній ділянці глину та пісок і використовував їх для будівництва житлового будинку. Частина добутого піску він продав сусідові для теплиці. Органи державного гірничого нагляду заборонили гр-ну К. видобування корисних копалин і притягли його до відповідальності за незаконне видобування. Громадянин К. звернувся зі скаргою до районного прокурора, бо вважав, що він як власник землі має право видобувати корисні копалини для своїх потреб.

Вирішити дане питання. Який порядок видобування корисних копалин власниками землі? Яку відповідальність встановлено за незаконне видобування корисних копалин?

Варіант №15

1. Яке місце у правовому регулюванні екологічних відносин займають відомчі нормативні правові акти?

2. Які особливості організації і проведення суспільної екологічної експертизи?

3. Громадські природоохоронні організації звернулися до адміністрації області з пропозицією про заснування на території області заповідника, заказника, національного природного парку, парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва та деяких інших заповідних територій.

Чи має право на це адміністрація області? Який порядок та умови їх організації і заснування? Дати класифікацію територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Варіант №16

1. У чому полягає роль судової і арбітражної практики у регулюванні екологічних відносин?

2. Які існують види порушень законодавства України про екологічну експертизу?

3. Громадянин М., який працював раніше гірничим майстром на вугледобувній шахті, вирішив зайнятися приватнопідприємницькою діяльністю щодо видобування корисних копалин будівельної групи (пісок, глина, гравій). Для цього він звернувся до районної ради народних депутатів за місцем проживання з заявою про реєстрацію його, як приватного підприємця. У наданні ліцензії йому було відмовлено на тій підставі, що громадяни можуть добувати корисні копалини лише для своїх особистих господарських і побутових потреб. Громадянин М., не погодившись із рішенням райради, звернувся до суду.

Яке рішення мусить прийняти суд? Який існує порядок надання громадянам надр у користування?

Варіант №17

1. Що таке екологічні правовідносини і які існують їх види?

2. Які існують форми відповідальності за скоєння порушень законодавства про екологічну експертизу?

3. Центр стратегічних наукових досліджень звернувся до обласної ради народних депутатів з клопотанням про надання лісових угідь для розміщення лабораторії і проведення науково-дослідних робіт з метою виявлення впливу радіоактивного забруднення на стан довкілля. На наданих угіддях розпочалися будівельні роботи. Під час прийняття наукових споруд в експлуатацію начальник обласного управління екологічної безпеки відмовився підписувати відповідні документи, вважаючи, що таке будівництво здійснювалося з порушенням лісового законодавства.

Чи можна визнати законними дії начальника управління екологічної безпеки? Охарактеризувати види спеціального використання лісових ресурсів і порядок їх надання в користування.

Варіант №18

1. Хто виступає суб'єктами екологічних правовідносин?

2. Що являє собою економіко-правовий механізм охорони навколишнього природного середовища?

3. Старший державний інспектор наклав адміністративний штраф на

орендаря Т., який вирубував 6 м³ деревини на орендованій землі лісового фонду, і звернувся до суду з позовом про відшкодування заподіяної шкоди і про вилучення земель лісового фонду. Громадянин Т. пояснив, що йому передано в оренду 20 га землі, на якій були сухостійні полезахисні насадження, і за умовами договору йому дозволено використовувати їх для власних потреб.

Чи підлягає позов задоволенню? Вирішіть справу.

Варіант №19

1. Що є об'єктами екологічних відносин?

2. Який існує порядок формування екологічних фондів?

3. Біля свого будинку на вулиці гр-н П. самовільно зрубав 4 тополі, а також дві ялинки на присадибній ділянці. Протокол про незаконне вирубання дерев на території міста було передано до суду для притягнення винного до матеріальної відповідальності. Громадянин П. заявив, що дерева заважали проникненню світла у квартиру, а також те, що вони є його власністю, оскільки їх посадили його батьки. Присадибну землю гр-н П. приватизував. Не зважаючи на це суд виніс рішення про притягнення гр-на П. до цивільно-правової відповідальності за незаконне знищення вказаних дерев.

Вирішити справу. Охарактеризувати правовий режим даної рослинності.

Варіант №20

1. У чому полягає зміст екологічних правовідносин?

2. На які цілі витрачаються кошти екологічних фондів?

3. Громадяни П. і Ш. 2 лютого отримали в мисливському господарстві відстрілочні картки для полювання на зайців, але за межами господарства відстрілили трьох козуль. Намагання отримати ліцензії після полювання виявилися марними.

Мисливська інспекція 4 лютого направила матеріали про незаконне полювання у РВВС для вирішення питання про притягнення браконьєрів до кримінальної відповідальності. 31 березня інспекція оштрафувала названих громадян і безоплатно вилучила в них рушниці. В постанові зазначалося, що порушники правил полювання мають бути покарані, а двомісячний термін, установлений для накладання адміністративного стягнення, закінчується. Громадяни П. і Ш. звернулися до прокурора району зі скаргою на дії інспекції.

Як слід вирішити справу? Який існує порядок ліцензійного відстрілу тварин?

Варіант №21

1. На яких підставах виникають, змінюються і припиняються екологічні правовідносини?

2. Що таке суспільні екологічні фонди і який існує порядок їх формування?

3. Директор інституту тваринництва організував полювання на території біосферного заповідника та його буферній зоні, використовуючи нарізну зброю, стрільбу з-під фар уночі, а також собак, які охороняють худобу інституту.

Визначити правовий режим біосферних заповідників та їх зон, а також юридичну відповідальність за його порушення. У чому полягають особливості діяльності біосферних заповідників?

Варіант №22

1. Що являє собою державна власність на землю і інші природні ресурси?

2. Що таке екологічне страхування і який існує порядок витрачання фондів екологічного страхування?

3. Обласне державне лісгосподарське об'єднання звернулося до суду з позовом на гр-на О., який не мав посвідчення мисливця, відповідного дозволу та договору на добування хутрового звіра, проте за час мисливського сезону добув у мисливських угіддях області 20 норок, хутро яких реалізовував поза заготівельними організаціями. Суд у позові відмовив, мотивуючи своє рішення тим, що відповідач своєчасно, ще до судового розглядання справи, відшкодував об'єднанню вартість незаконно добутої хутровини в сумі 1 тис. грн.

Чи можна погодитися з рішенням суду? Який існує порядок полювання на хутрового звіра?

Варіант №23

1. Які природні ресурси знаходяться в муніципальній власності?

2. Які заходи економічного стимулювання охорони навколишнього природного середовища передбачені екологічним законодавством?

3. Управління екологічної безпеки області пред'явило в арбітражний суд позов до колективного сільськогосподарського підприємства про стягнення 660 грн. за шкоду, заподіяну мисливському господарству внаслідок загибелі диких тварин від наїзду автотранспорту та сільськогосподарських машин під час збирання врожаю. Голова КСП відмовився добровільно сплатити вказану суму, оскільки вважає, то в даному випадку вини господарства немає, бо неможливо попередити загибель диких тварин під час здійснення виробничих процесів і експлуатації транспортних засобів. Управління може звернутися з позовами до конкретних водіїв про відшкодування заподіяної ними шкоди.

Як вирішити справу?

Варіант №24

1. У чому полягає керування охороною навколишнього середовища і природокористуванням?

2. Що розуміється під екологічним правопорушенням?

3. Інспекція рибоохорони пред'явила братам М. позов про відшкодування заподіяної шкоди внаслідок виловлення ними без ліцензії 5 білуг, 7 осетрів, а також заготовлі 5 кг ікри осетрових риб. Кожного з порушників оштрафували, а належні їм човен і мотоцикл безоплатно вилучені як знаряддя здійснення браконьєрства. Суд після скарги гр-на М. на дії інспекції скасував конфіскацію, знизив суму штрафу, а у відшкодуванні заподіяної шкоди відмовив, мотивуючи це тим, що продукція незаконного рибальства була повністю реалізована через торгову мережу, тобто весь прибуток зарахований державі і всі збитки вже компенсовані.

Визначити суму шкоди. Чи відповідають закону дії інспекції рибоохорони та рішення суду? Як розв'язати справу?

Варіант №25

1. Які існують принципи керування охороною навколишнього середовища і природокористуванням?

2. Які є види покарань за екологічні злочини?

3. Напередодні Нового року гр-н М. зрубав блакитну ялину в ботанічному саду, а гр-н Н. – таку ж ялину на території національного природного парку, за що й були затримані працівниками міліції і оштрафовані. В той же час Державтоінспекцією був затриманий гр-н С., який на особистому транспорті привіз на базар смереки, зрубані в заповіднику.

Визначити майнову відповідальність за ці дії.

Варіант №26

1. Що являє собою система органів керування охороною навколишнього середовища і природокористуванням?

2. Що являє собою склад екологічного правопорушення?

3. Фахівцями Державного управління екологічної безпеки по Харківській області на двох джерелах виробничого об'єднання виявлені викиди в атмосферу забруднюючих речовин двоокису азоту, обсяг яких перевищує затверджені нормативи на рік, а забруднення також перевищує гранично допустиму концентрацію. Було поставлено питання про припинення роботи кількох цехів об'єднання, крім того, про здійснення

ряду заходів щодо усунення недоліків, а також приведення у відповідність із ГДВ кількості викидів шкідливих речовин на обох джерелах.

Підготувати висновок у справі.

Варіант №27

1. Що відноситься до органів загальної компетенції і які існують повноваження у сфері природоохоронної діяльності?

2. Які види юридичної відповідальності передбачені за екологічні правопорушення?

3. Лісгосп подав позов до металургійного заводу про відшкодування збитків, заподіяних у результаті загибелі 45 га лісу. Представник заводу в арбітражному суді стверджував, що завод добре оснащений газоочисними спорудами, які експлуатуються згідно з проектом. Арбітражний суд у позові відмовив через відсутність провини заводу в загибелі лісу. Лісгосп у скарзі зазначив, що хоча завод і працює за затвердженою технологією, проте таку технологію не можна визнати належною і тому вона повинна бути змінена.

Проаналізувати доводи сторін і рішення суду.

Варіант №28

1. Які види природоохоронної діяльності здійснюють внутрішньогосподарські органи?

2. Що таке екологічний злочин?

3. Лабораторним дослідженням встановлено зростання негативного впливу на повітряний басейн міста викидів автотранспортом відпрацьованих газів. Контроль за змістом окису вуглецю у вихлопних газах ніким не здійснюється. Значно перевищується норматив гранично допустимих нормативів концентрацій окису вуглецю в атмосферному повітрі. Таке становище, за висновками органів охорони здоров'я, може призвести до гострого отруєння пасажирів і водіїв, а також до транспортних пригод. Інспекція вважає, що необхідно припинити експлуатацію значної частини автотранспортних засобів міста.

Дати висновок у цій справі. Які заходи необхідно здійснити з метою зниження рівня забруднення атмосферного повітря вихлопними газами автотранспортних засобів?

Варіант №29

1. Яка роль і значення в охороні навколишнього середовища суспільних організацій (об'єднань)?

2. Які види (склади) екологічних злочинів передбачені в Україні?

3. Директор Київського зоологічного парку звернувся до Державної

податкової адміністрації у м. Києві з запитанням, чи можна передавати в оренду землі зоологічного парку та інших природно-заповідних територій і чи звільняються вони при цьому від сплати земельного податку.

Скласти письмову відповідь на дані запитання.

Варіант №30

1. Що розуміється під функціями управління охороною навколишнього природного середовища і природокористуванням?

2. Які склади злочинів, закріплені в КК України, можуть мати своїм об'єктом екологічні відносини?

3. Обласне державне лісогосподарське об'єднання звернулося до суду з позовом на гр-на О., який не мав посвідчення мисливця, відповідного дозволу та договору на добування хутрового звіра, проте за час мисливського сезону добув у мисливських угіддях області 20 норок, хутро яких реалізовував поза заготівельними організаціями. Суд у позові відмовив, мотивуючи своє рішення тим, що відповідач своєчасно, ще до судового розгляду справи, відшкодував об'єднанню вартість незаконно добутої хутровини в сумі 1 тис. грн.

Чи можна погодитися з рішенням суду? Який існує порядок полювання на хутрового звіра?

Основні нормативні акти

1. Конституція України. – К, 1996.
2. Закон України „Про охорону навколишнього природного середовища” від 25 червня 1991 р. № 1264-ХІІ.
3. Закон України „Про відходи” від 5 березня 1998 р. № 187/98-ВР.
4. Закон України „Про поводження з радіоактивними відходами” від 30 червня 1995 р. №255/95-ВР.
5. Положення про Міністерство екології та природних ресурсів України : затв. Указом Президента України від 29 травня 2000 р. №724/2000.
6. Положення про Державну екологічну інспекцію Міністерства охорони навколишнього середовища та ядерної безпеки України : затв. постановою кабінету Міністрів України від 2 березня 1998 р. №244.
7. Положення про Державну інспекцію охорони Чорного моря Міністерства екології та природних ресурсів України. Затверджено наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 29 березня 2000 року №150.

Нормативно-правові акти

1. Водний кодекс України // ВВР України. – 1995. – №24.
2. Земельний кодекс України. //ВВР України. – 1992. –25. – Ст. 354.
3. Кодекс України про надра // ВВР України. –1994.–№36.–Ст.340.
4. Лісовий кодекс України /ВВР України. –1994.– № 17.– Ст.99.
5. Про заставу: Закон України від 02.10.1992 р.// ВВР України. – 1992. – № 52. – Ст. 683.
6. Про природно–заповідний фонд України: Закон України від 16.06.1992 р.//ВВР України. – 1992. – № 34. – Ст. 502.
7. Про плату за землю : Закон України від 19.09.1996 р.// ВВР України. – 1996.–№45.–Ст.238.
8. Про селянське (фермерське) господарство : Закон України від 20.12.1991 р. // ВВР України. – 1992. – № 14. – Ст. 186.
9. Закон України „Про охорону навколишнього природного середовища” від 25 червня 1991 р. № 1264-ХІІ.
10. Закон України „Про охорону атмосферного повітря” від 16 жовтня 1992 р. №2707-ХІІ.
11. Закон України „Про захист рослин” від 14 жовтня 1998 р. № 180-ХІУ.
12. Закон України „Про екологічну експертизу” від 9 лютого 1995 р. № 45/95-ВР.
13. Закон України „Про відходи” від 5 березня 1998 р. № 187/98-ВР.
14. Закон України „Про поводження з радіоактивними відходами” від

30 червня 1995 р. №255/95-ВР.

15. Про приватизацію об'єктів незавершеного будівництва: Указ Президента України від 04.12.1993 р. // *Голос України*. – 1993. – 19 жовт.

16. Про порядок паювання земель, переданих у колективну власність сільськогосподарським підприємствам і організаціям : указ Президента України від 06.08.1995 р.// *Закон і бізнес*. – 1995. – 16 жовт.

17. Про порядок передачі у приватну власність громадян незавершених будівництва будинків садибного типу : постанова Кабінету Міністрів України від 28.06.1997 р.// *Офіц. вісн. України*. – 1997. – № 27. – С. 65.

18. Про захист прав власників земельних часток (паїв) : указ Президента України від 21.04.1998 р.// *Там же*. – 1998. – Число 16. – С. 10.

19. Правила охорони внутрішнього моря і територіальних вод від забруднення та засмічення : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 29.02.1996 р. // *ЗП Уряду України*. – 1996. – № 8. – Ст. 241.

20. Порядок відшкодування збитків, завданих водокористувачам припиненням права або зміною умов спеціального водокористування : постанова Кабінету Міністрів України від 14.07.1996 р.// *ВВР України*. – 1996. – № 16. – Ст.453.

21. Методика розрахунку розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів : наказ Мінекобезпеки України від 18.05.1995 р. // *Зб. нормативних актів*. – 1995. – № 11.

22. Положення про порядок обчислення розміру відшкодування та сплати збитків, заподіяних внаслідок забруднення із суден, кораблів та інших плавучих засобів територіальних і внутрішніх морських вод України : наказ Мінекобезпеки України від 26.10.1995 р.

23. Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ : постанова Пленуму Верховного Суду України від 25.12.1996 р.

24. Положення про порядок надання гірничих відводів : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.1995 р.// *ЗП Уряду України*. – 1995. – Х. – Ст. 94.

25. Положення про порядок надання суб'єктам підприємницької діяльності спеціальних дозволів (ліцензій) на здійснення окремих видів діяльності : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 17.05.1994 р.// *ЗП Уряду України*. – 1994. – № 9. – Ст. 221.

26. Про державний фонд родовищ корисних копалин України : постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.1993 р. // *ЗП Уряду України*. – 1993. – №7. – Ст. 151.

27. Про затвердження переліків корисних копалин загального . державного та місцевого значення : постанова Кабінету Міністрів України від 12.12.1994 р.// *ЗП Уряду України*. – 1995. – № 2. – Ст. 42.

28. Про затвердження тимчасового порядку внесення плати за спеціальне використання надр при видобуванні корисних копалин : постанова Кабінету Міністрів України від 08.02.1994 р.// ЗП Уряду України. – 1994.–№ 6. – Ст. 143.

29. Правила рубок головного користування в лісах України : постанова Кабінету Міністрів України від 27.07.1995 р.// ЗП Уряду України. – 1995. – № 10. – Ст. 255.

30. Порядок заготівлі другорядних лісових матеріалів і здійснення побічних лісових користувань в лісах України : постанова Кабінету Міністрів України № 449 від 23.04.1996 р.

31. Про такси для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісовому господарству : постанова Кабінету Міністрів України від 05.12.1996 р. // ЗП Уряду України. – 1996. – № 20. – Ст. 577.

32. Положення про мисливське господарство та порядок здійснення полювання : постанова Кабінету Міністрів України від 19.03.1997 р.// ЗП Уряду України. – № 15. – 1996. – Ст. 397.

33. Про затвердження Тимчасового порядку ведення рибного господарства і здійснення рибальства : постанова Кабінету Міністрів України від 28.09.1996 р.//ЗП Уряду України. – 1996. – № 18. –Ст.516.

34. Інструкція про порядок видачі ліцензій на добування диких парнокопитних тварин і ведмеда та порядок здійснення полювання на цих тварин : затв. Держкомітетом України від 30.10.1997 р.// Офіц. вісн. України. – 1997. – № 47. – С. 223.

35. Про затвердження Тимчасового порядку обчислення плати за спеціальне використання диких тварин : постанова Кабінету Міністрів України від 25.01.1996 р. // ЗП Уряду України. – 1996. – № 6. –Ст.195.

36. Про розміри компенсації за добування (збір) та шкоду, заподіяну видам тварин і рослин, що занесені у Червону книгу України : постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.1993 р.// ЗП Уряду України. – 1993. – № 11.–Ст.226; 1996. – № 13.–Ст.361.

37. Такси для нарахування розміру стягнення за збитки, заподіяні незаконним добуванням або знищенням диких звірів і птахів (крім видів, занесених до Червоної книги України), їх жител, біотехнічних споруд : затв. Наказом Мінлісгоспу України та Мінекобезпеки України від 12.03.1996 р.//Зб. діючого законодавства. –1996.– № 17.

38. Постанова Кабінету Міністрів України від 19.01.1998 р.// Офіц. вісн. України. – 1998. – № 3. – Ст. 96.

39. Методика розрахунку збитків, заподіяних рибному господарству внаслідок порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища // Бюл. нормативних актів міністерств і відомств України. – 1995. – № 10.

40. Методика розрахунку збитків, заподіяних рибному господарству внаслідок порушення правил рибальства та охорони рибних запасів : затв.

Держкомрибгоспом України від 28.08.1992 р. та Мінприроди України від 11.09.1992 р.

41. Про затвердження Порядку здійснення любительського та спортивного рибальства : постанова Кабінету Міністрів України від 18.07.1998 р. // Офіц. вісн. України. – 1998. – № 29. – Ст. 1099.

42. Методика розрахунку розмірів відшкодування збитків, які заподіяні державі в результаті наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря : затв. Мінекобезпеки від 10.05.1995 р.

43. Про практику розгляду судами справ про відповідальність за порушення законодавства про охорону природи : постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.01.1990 р. (Зі змінами від 04.06.1993 р.; 13.01.1995 р.; 01.11.1996 р.)

44. Про затвердження такс для обчислення розміру відшкодування шкоди, заподіяної порушенням природоохоронного законодавства у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України : постанова Кабінету Міністрів України від 21.04.1998 р.// Офіц. вісн. України. – 1998. – № 16. – Ст. 600.

45. Про порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення інструкція : затв. Мінекобезпеки України від 11.05.1994 р.

46. Про порядок встановлення лімітів на використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення інструкція : затв. Міністерством охорони навколишнього природного середовища від 11.05.1994 р.

47. Інструкція про порядок здійснення перевірок суб'єктів, що використовують водні ресурси або виконують господарську діяльність у межах водоохоронних зон : затв. наказом Державного комітету України з водного господарства від 29 січня 2001 р. №22.

48. Інструкція про порядок спеціального використання водних живих ресурсів : затв. наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України, Державного комітету рибного господарства України від 10 лютого 2000 р. № 34/13.

49. Положення про державне управління екології та природних ресурсів в областях, містах Києві та Севастополі : затв. наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 11 серпня 2000 р. № 108

50. Методика розрахунку розміру відшкодування збитків, які заподіяні державі в результаті наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря : затв. наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 18 травня 1995 р. №38.

51. Інструкція про порядок здійснення перевірок суб'єктів, що

використовують водні ресурси або виконують господарську діяльність у межах водоохоронних зон : затв. наказом Державного комітету України з водного господарства від 29 січня 2001 р. №22.

52. Перелік видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 1 березня 1999 р. №303.

53. Порядок надання спеціальних дозволів (ліцензій) на користування надрами : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 31 серпня 1995 р. №709.

54. Положення про Міністерство екології та природних ресурсів України : затв. Указом Президента України від 29 травня 2000 р. №724/2000.

55. Положення про Державну екологічну інспекцію Міністерства охорони навколишнього середовища та ядерної безпеки України : затв. постановою кабінету Міністрів України від 2 березня 1998 р. №244.

56. Положення про Державну інспекцію охорони Чорного моря Міністерства екології та природних ресурсів України : затв. наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 29 березня 2000 р. №150.

Література

1. Андрейцев В.І. Екологічна політика: проблеми правового забезпечення /Андрейцев В.І. // Вісник Київського університету. – 1993 р. – № 12. – С.2 – 3; № 13. – С.3; № 15. – С.3.

2. Андрейцев В.І. Правові аспекти екологічної культури /Андрейцев В.І. // Вісник Київського університету. Суспільно–політичні науки. 1991 р. № 3. С.69 –75.

3. Збірник законодавчих актів України про охорону навколишнього природного середовища: У 3 т. – Чернівці, 1996.

4. Екологія і закон. Екологічне законодавство України. –Кн. 1.–К., 1998.

5. Екологічне право України (Особлива частина): навч. посібник. – Х., 1996.

6. Екологічне право України (Загальна частика): навч. посібник.–Х., 1995.

7. Кравченко С.Н. Социально–психологические аспекты правовой охраны окружающей среды. / Кравченко С.Н. – Львов: «Вища школа», 1988. – 138 с.

8. Разметаев С.В. Право собственности на природные ресурсы в Украине. / Разметаев С.В. – Х.,1995.

9. Шульга М.В. Актуальные правовые проблемы земельных отношений в современных условиях. – Х., 1998.

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Тема 1. Екологічне право як самостійна галузь права.....	4
Тема 2. Право власності на природні ресурси.....	6
Тема 3. Екологічні права та обов'язки громадян.....	8
Тема 4. Управління в галузі природокористування та охорони довкілля... 10	
Тема 5. Право природокористування.....	11
Тема 6. Відповідальність за порушення екологічного законодавства.....	13
Тема 7. Право користування водами. Землекористування.....	14
Тема 8. Право користування надрами і право лісокористування.....	17
Тема 9. Право користування тваринним світом.....	21
Тема 10. Правове регулювання використання і охорони атмосферного повітря.....	24
Тема 11. Право користування територіями і об'єктами природно-заповідного фонду.....	27
Тема 12. Правова охорона навколишнього середовища у сільському господарстві.....	29
Тема 13. Правова охорона навколишнього середовища у промисловості, енергетиці, транспорті.....	30
Тема 14. Правова охорона навколишнього середовища міст та інших населених пунктів.....	32
Тема 15. Міжнародне екологічне право.....	34
Тестові завдання.....	35
Рекомендації до оформлення і написання контрольних робіт.....	39
Контрольні питання.....	40
Завдання для контрольних робіт.....	44
Нормативно-правові акти.....	54
Список літератури.....	58

Навчальне видання

МУРЕНКО Олена Леонідівна
ГАРЯЄВА Ганна Михайлівна

ОСНОВИ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

Навчально-методичний посібник

для студентів денної форми навчання
технічних спеціальностей

Роботу до друку рекомендував *О.М. Поступний*
Редактор *О.І. Шпільова*
Комп'ютерна верстка *О.В. Софоклова*

План 2010 р., поз. 40/
Підп. до друку 02.11.2010 Формат 60x84 1/16. Папір офісний
Riso – друк. Гарнітура Таймс. Ум. друк. арк. 3,4. Наклад 100 прим.
Зам. № 175 Ціна договірна.

Видавничий центр НТУ “ХПІ”. 61002, Харків, вул. Фрунзе, 21
Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 116 від 10.07.2000 р.
61002, Харків, вул. Фрунзе, 21

Друкарня НТУ “ХПІ” 61002, Харків, вул. Фрунзе, 21